

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1896. Första Kammaren. N:o 19.

Lördagen den 18 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Wersäll* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften.

Justerades protokollet för den 11 i denna månad.

Anmälades och bordlades
statsutskottets memorial:

n:o 39, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande riksstatens fjerde hufvudtitel, och

n:o 40, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel, samt

lagutskottets utlåtande n:o 62, i anledning af väckta motioner angående ändringar i förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund den 30 december 1880.

Vid föredragning af herr *Wieselgrens* nästlidne dag bordlagda motion, n:o 53, om ändring i gällande bestämmelser angående försäljning af vin och maldrycker i stad, beslöt kammaren hänvisa denna motion till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens tillfälliga utskotts under gårdagen bordlagda utlåtanden n:is 8—10.

Föredrogos å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 15 och 17 i denna månad bordlagda betänkande n:o 21, angående vissa ännu oafgjorda delar af tullbevillningen.

Ifrågasatt tull
å superfosfat.

Punkten 1.

Herr af Burén: Alla svenska industrier såsom varande svenska arbetsprodukter och som hafva att kämpa mot en svår utländsk konkurrens anser jag för min del böra hafva något skydd, icke därför att producenterna skola få högre pris på konsumenternas bekostnad, utan därför att arbetsvinsten och arbetsförtjensten för allt som kan tillverkas inom vårt land skall tillfalla den svenske arbetaren.

Importen af superfosfat uppgår under den sista femårsperioden till i medeltal ett värde af en million kronor. Denna import har hittills varit alldeles fri. Herr Bergman föreslår en tullsats på superfosfat af 50 öre per 100 kilogram. Reservanterna hafva föreslagit en tullsats af 25 öre per 100 kilogram, hvilken tullsats icke utgör mer än $2\frac{1}{2}$ procent af varans värde. Då jag erhållit skydd för min produktion, bör jag icke förmena en annan produktion att erhålla något skydd, därför att jag tror, att min produktion deraf något lider. *Man bör unna en annan så godt som sig sjelf.* Då jordbruket har fått ett skydd af mellan 30 och 40 procent af värdet, bör enligt min tanke jordbrukaren icke förmena superfosfatfabrikationen ett skydd af $2\frac{1}{2}$ procent, därför att jordbrukaren behöfver superfosfat för sin produktion. Då dertill kommer den omständigheten, att denna fabrikation, som lemna arbetsförtjenst åt många, är i stort behof af hjälp och då man icke bör tillåta, att dessa underhaltiga och till en stor del förfalskade gödningsämnen få alldeles fritt importeras i vårt land, ber jag att få yrka, det Första Kammaren måtte besluta att åsätta superfosfat en tullsats af 25 öre per 100 kilogram.

Herr Bergman: Ut i vårt land har gödningsämnesindustrien helt och hållet saknat hvarje stöd för sin utveckling, och det oaktadt har denna industri hittills kunnat hålla sina produkter uppe i marknaden, men sedan numera den utländska konkurrensen blifvit allt mer och mer intensiv, har det varit omöjligt att vidare fortgå på denna industri. Våra två största superfosfatfabriker hafva under de senare åren arbetat under mycket svåra och tryckta förhållanden. År 1894 har denna industri lemnat ringa eller ingen afkastning, och år 1895 uppgick förlusten för den ena fabriken till 50,000 kronor och för den andra till 100,000 kronor. Detta ledsamma förhållande har lyckligtvis och på ett tillfredsställande sätt kunnat utjemnas derigenom att de båda bolagens kloratfabriker lemnat en ganska god behållning. Och dessutom har icke obetydlig vinst erhållits af de kontrollerade gödselämnen, som importerats från utlandet och genom fabriken försålts. En af dessa fabriker har till och med kunnat för förra året lemna en utdelning af 4 procent, men detta dock endast derigenom att reservfonden anlåtats för ändamålet.

I afseende å spridningen af de underhaltiga gödningsämnena har föreståndaren för den kemiska stationen i Borås lemnat mycket sakrika upplysningar. Bland annat nämner han, att det egentligen är de små jordbrukarne, som agenterna hafva utsett till offer för sina prejerier och för sitt mindre granulaga handlings sätt. Någon garanti för ett visst innehåll af det ena eller andra gödningsämnet har icke utlovats,

och ej heller har det påyrkats, emedan jordbrukarne förlitat sig på agenternas stora ord och löften. Den analys, som gjorts å de under-^d *superfosfat.* haltiga gödningsämnen, har visat följande egendomliga resultat. Så har ett parti, som försålt för 7 kronor 50 öre per 100 kilogram, vid analysen befunnits icke vara värdt mer än 4 kronor. En annan blandning, som betingat ett pris af 10 kronor 75 öre, har vid analysen befunnits icke vara värd mer än 4 kronor 80 öre, och åter en annan liknande blandning, som sålts för 10 kronor 40 öre, har vid analysen befunnits värd högst 3 kronor 29 öre o. s. v. Häraf framgår för hvilket bedrägligt förfarande vår allmoge, som icke är i tillfälle att anlita någon kontrollanstalt, blifvit utsatt. Hufvudmannen för denna försäljning af underhaltig vara har uppgifvit för köparen och äfven för polismyndigheterna, hvilka måste ingripa i den olagliga handeln, att han icke blott är uppfinnare till denna blandning af gödningsämnen utan äfven har patent å densamma. Vid förfrågan i patentbyrå har den upplysning erhållits, att ifrågavarande person hvarken sökt eller innehade något patent här i Sverige. Det kan visserligen vara känbart för landtmännen att nödgas betala ett gödningsämne med belopp vida öfverstigande det värde, det egentligen eger — detta förhållande kan dock i allmänhet icke bevisas, till följd af bristen på kontrollanstalter — men vida känbarare är att i stället för den verkamma och lättlösliga fosfor erhålla olöslig sådan, uppkommen genom en oriktig blandning, hvilket var förhållandet i de underhaltiga gödningsämnen, som af mig omnämnts.

Superfosfattillverkningens fortbestånd inom vårt land eger betydelse icke endast därför, att jordbruket derigenom är försäkradt om att erhålla en oförfalskad vara, utau äfven i det afseende att den inhemska tillverkningen är ett skydd för att den utländska varan icke skall uppdrivas till ett hejdlöst och oformligt pris, och därför är en tull å superfosfat af mycket stor vikt. Om Riksdagen nu icke träder emellan i denna sak, är fara värdt, att inom en icke aflägsen framtid våra superfosfatfabriker komma att gå under, med den påföljd, att landet kommer att öfversvämmas af en underhaltig och för vårt jordbruk icke lämpad vara. Om, såsom reservanterna påyrka, tullen bestämdes till 25 öre per 100 kilogram, utgör denna tull, såsom herr af Burén nämnde, icke mer än $2\frac{1}{2}$ procent af varans värde, hvilket gör en förhöjning af några få ören för en tunna råg. Jag får därför, lika med reservanterna, anhålla, att superfosfat, som icke äro att hänföra till råämnen, måtte åsättas en tull af 25 öre per 100 kilogram.

Herr Almqvist: Motionären har till stöd för sin framställning anført hufvudsakligen två skäl. Det första är, att, om man lade tull på superfosfat, skulle man derigenom förhindra införseln och således undgå att få använda en efter motionärens mening i alla afseenden underhaltig vara. Läger man deremot icke tull på varan, skulle den oerhörda konkurrens, som länge fortgått, komma att fortgå och verka derhän, att de nuvarande superfosfatfabrikerna måste upphöra med sin verksamhet och således den kontroll, de kunna utöfva på de importerade gödningsämnenas beskaffenhet, upphöra. Tullen skulle således åsättas af kontrollhänsyn. Jag tror dock icke, att tullen behöfver till-

Ifrågasatt tull gripas för sådant ändamål, utan att den är i detta hänseende alldeles
å superfosfat. obehöfelig. Vi hafva nemligen kemiska stationer och andra anstalter,

(Forts.)

der kontrollundersökningar kunna erhållas. Det andra skäl, som motionären åberopar, är att, i fall tull icke åsättes, man skulle begå en orättvisa mot de fabriker, som hafva superfosfattillverkning till sin uppgift. Ja, om det vore någon orättvisa, skulle jag vilja vara med om att godtgöra densamma, såvidt jag icke i samma ögonblick beginge en mycket större orättvisa, nemligen mot den svenska jordbruksnäringen. Ty alldeles klart är, att om superfosfat belägges med tull, stegras priset icke blott direkt genom tullen, utan äfven indirekt genom de med tullbehandlingen af en så tung vara förenade kostnader, och detta vore för jordbruksnäringen en känbar utgift, som den under nuvarande brydsamma förhållanden knappast kunde tåla vid. Nu vet jag väl, att man säger, att varan fördyras icke, därför att konkurrensen i denna artikel såväl inom som utom landet är så stor. Hvad skulle då tullen tjena till? Jo — säger man — fabrikationen och derigenom vinsten skulle blifva större. Nu är förhållandet, att hela införseln af superfosfat uppgår till ett värde af 800,000 kronor. Fördelar man denna fabrikation på de tre superfosfatfabrikerna, så blir det icke mycket på hvar, och jag tror, att dermed icke så synnerligen stor vinst för hvar och en af dem skulle erhållas; och säkert är att genom tullförhöjningen ställes i utsigt äfven en förhöjning af priset på den inom landet producerade varan. Och då man vet, att behovet af denna vara är synnerligen stort, är det tydligt, att denna prisförhöjning skulle spela en stor roll för jordbrukaren. Då jag således är fullt öfvertygad om, att ett bifall vare sig till motionärens eller till reservanternas förslag skulle medföra förhöjning af priset på denna för svenska jordbruket och dess ändamålsenliga bedrivande oumbärliga artikel, och då jag tror, att landtbruket under nuvarande brydsamma förhållanden icke kan bära en sådan prisförhöjning, samt anser det vara hvarken billigt eller rättvist, att hela landets jordbrukande befolkning skall få vidkännas en sådan väsentlig utgift, för att derigenom tre inom landet befintliga superfosfatfabrikers för ögonblicket något reducerade vinst skall kunna bringas upp till sin förra höjd, vill jag icke vara med om någon som helst åtgärd, som i sig kan innebära ens möjligheten till förhöjning i jordbrukarens redan nu allt för höga utgifter. På grund af hvad jag således haft äran anföra samt på de af utskottet i öfrigt åberopade skäl hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr Philipson: Ehuru jag för min del icke har mycket att tillägga till hvad den siste talaren anført, har jag dock begärt ordet för att få något betona den åsigt, som inom utskottet vid behandlingen af denna fråga gjort sig gällande. Majoriteten inom utskottet har till en början ansett, att under närvarande förhållanden inga eller högst få rubbningar i nu gällande tulltaxa borde ega rum, för så vidt icke de betingades af nödvändigheten eller afsåge rättelse af förut begångna fel. Till denna kategori kan superfosfattullen icke hänföras. Här har från motionären liksom från en annan talare framhållits det stora behof superfosfatfabrikerna skulle hafva af ett tullskydd. Jag får för min del säga, att, efter hvad jag tyckt mig observera, synes

priset å aktier i superfosfatbolagen icke hafva nedgått, utan de stå tvärtom *Ifrågasatt tull*
 ganska högt i pris. Och dessutom framstår för mig helt hjert, att, *å superfosfat.*
 under det att på den senaste tiden nästan samtliga näringar i vårt
 land desto bättre gått framåt och gifvit sina idkare en skuldig, ja —
 jag må säga — en god vinst för all deras omtanke, deras arbete och
 deras risk, så gör jordbruksnäringen härifrån ett högst sorgligt undan-
 tag. Ingen af eder, mine herrar, läser kunna gendrifva den uppfatt-
 ning jag har, att året 1895 för vår jordbruksnäring var ett högst sorg-
 ligt år; och med de pris, som för närvarande råda på samtliga jord-
 bruksprodukter, synes 1896 icke komma att ställa sig gynsamare.
 Är det under sådana förhållanden skäl att fördyra en för vårt lands
 till stor del magra och kalla jord så nödvändig råprodukt till skada
 eller kostnad för den näring, som just är den mest lidande i vårt
 land? Svaret på denna fråga synes mig icke kunna blifva mer än
 ett, och det är *nej*. Af denna anledning har jag biträdt det beslut,
 hvartill utskottet kommit, och anhåller jag nu att få yrka bifall till
 utskottets afslag å motionen.

(Forts.)

Herr Almström: Vid 1888 års riksdag föreslog bevillnings-
 utskottet en tullsats af 50 öre per 100 kilogram på superfosfat. Under
 diskussionen i Första Kammaren föreslog jag, att tullen skulle sättas till
 25 öre pr 100 kg., i hvilket förslag många af kammarens ledamöter
 instämde. Vid votering uttalade sig dock kammaren med några få
 rösters majoritet för tullfrihet. Den tullkomité, som efter 1888 till-
 sattes, föreslog på grund af den särdeles uttömmande utredning, som
 förelåg, äfven en tullsats af 50 öre pr 100 kg., som dock afstyrktes af
 bevillningsutskottet och icke blef föremål för kamrarnes behandling.

Det har här sagts, att denna fabrikation ej blifvit orättvist be-
 handlad, men jag förstår ej, huru man kan säga detta. Under det
 nästan all industri i Sverige, och jordbruket främst af alla, erhållit
 tullskydd, har denna näring icke blifvit ihågkommen dermed. Man
 säger, att den har lemnat god behållning, och att den icke har behof
 af det begärda skyddet. Men huru ställer det sig dermed? Jo så att
 under de sista åren superfosfatfabrikerna lemnat ingen eller ringa be-
 hållning och att 1895 åtminstone fabriken invid Stockholm lemnat för-
 lust. Under sådana förhållanden är det mycket antagligt, att de bolag,
 som drifva denna fabrikation, icke komma att fortfara dermed. Det är
 så mycket större anledning dertill, som de syssla icke allenast med
 superfosfattillverkning, utan äfven med andra näringsgrenar, hvilka äro
 mera lönande, och hvilka bidragit att nedsätta den förlust, som upp-
 stått på superfosfattillverkningen. Det är nog sant, att jordbrukets
 ställning är allt annat än lysande, det skall jag utan invändning med-
 gifva, likasom ock, att man bör akta sig för att lägga ytterligare på-
 lagor på denna näring, men jag vill hemställa till de herrar, som föra
 jordbrukets talan, om de verkligen tro, att en superfosfatfabrikation,
 som icke lemnar behållning, kan bestå, och vidare om det ej är att
 befara, sedan denna fabrikation här blifvit nedlagd, att den utländska
 varan icke skall blifva dyrare. Erfarenheten visar, att prisen på
 många inom landet tillverkade artiklar verka reglerande på prisen i all-

Ifrågasatt tull mänhet. Försvinner denna regulator, så är det antagligt att varan kommer att fördyras, och säkert att prisen blifva mycket ojemna.

å superfosfat
(Forts.)

En föregående talare har velat påvisa, att icke endast tullsatsen, utan äfven tullbehandlingen kommer att drabba varan. Ja, det påståendet får stå för hans räkning. Jag tror, att tullbehandlingen af superfosfat, infördt i säckar af en viss vikt, icke kan komma att fördyra varans värde.

Då jag anser, att det ligger i jordbrukarens eget intresse att söka bibehålla en tillverkning, på hvilken begäres en så låg tull som denna, hvilken nyss påvisats utgöra endast $2\frac{1}{2}$ procent af varans värde; då denna tullsats i realiteten icke inverkar på jordbruksnäringen, och då dessutom superfosfatindustrien blifvit undandragen det tullskydd, som tilldelats öfriga näringar, ber jag att få yrka, att superfosfat, som icke är att hänföra till råmateriel, belägges med en tull af 25 öre per 100 kilogram.

Herr Ljungberg: Jag har i mycket blifvit förekommen af den sista talaren och vill endast tillägga ett par ord.

En föregående talare har sagt, att jordbruket befinner sig i en så dålig belägenhet, att vi måste stödja det. Jag vill fråga, hvilken är det egentligen, som har stödt jordbruket hittills, och hjälpt detsamma i det hopplösa tillstånd, hvori det så länge befunnit och ännu befinner sig, om icke industrien. Industriidkarne böra därför också kunna påräkna, att jordbruket gör något för dem, och när det nu gäller en så obetydlig sak, som 25 öre eller 50 öre per 100 kilogram i tull å superfosfat, så har industrien allt skäl att vänta sig ett sådant understöd.

Samme talare yttrade också, att nu skola vi behålla tulltaxan oförändrad. Detta påstående motsäges af alla de förslag till förändringar, som redan äro framlagda och delvis beslutade. Vi böra betänka, särskildt i detta fall, att de fabriker för superfosfat, som nu blifvit inrättade med ganska stor uppoffring och möda just för fyllande af jordbrukets behof af ärlig och god vara, de hafva icke förmåga att motstå det stora tryck, som i flera år kommit från utlandet, utan äro på väg att nedläggas, om icke Riksdagen hjälper dem med någon tullsats. Jag yrkar därför bifall till reservanternas förslag.

Herr Boström, Filip: I motsats till de båda sista ärade talarne skall jag be att få yrka bifall till bevillningsutskottets föreliggande förslag. Jag anser nemligen, att det skulle vara till stor skada för vårt jordbruk, om tull nu skulle läggas på detta gödningsämne. Motionären stödjer sin framställning egentligen derpå, att falsarier så ofta visat sig vid import utifrån af sådant gödningsämne. På kammarens bord ligger för närvarande ett af dess tillfälliga utskott tillstyrkt och af Andra Kammaren redan antaget förslag om en skrivelse till Kongl. Maj:t angående förekommande af sådana falsarier och att Kongl. Maj:t måtte åstadkomma en kontroll. Under sådana förhållanden är detta skäl för tullsatsen borta.

Vidare säger motionären, att med all sannolikhet kommer priset å varan ej att höjas, i fall tull pålägges. Jag vågar tvifla på riktigheten af denna åsigt, jag tager för alldeles gifvet, att om denna vara belägges med tull, kommer äfven dess pris att höjas med samma summa. Då

det är af stor vigt under nuvarande tryckta jordbruksförhållanden, att så mycket artificiellt gödningsämne som möjligt kommer vårt jordbruk till godo, så anser jag, att jag handlar i jordbrukets sanna intresse, då jag framställer mitt förenämnda yrkande.

*ifrågasatt tull
på
superfosfat.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr af *Burén*, att kammaren måtte besluta på det sätt bifalla den i ämnet väckta motionen, att superfosfat, som icke vore att hänföra till råmaterialier, skulle beläggas med en tull af 25 öre per 100 kilogram.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten 1 af sitt betänkande n:o 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, beslutar kammaren att på det sätt bifalla den i ämnet väckta motionen, att superfosfat, som icke äro att hänföra till råmaterialier, beläggas med en tull af 25 öre per 100 kilogram.

Omröstning företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 79;

Nej — 41.

Punkten 2.

Herr Almgren, Oscar: Jag ber att få yrka afslag å herr Söderbergs motion. Jag skall icke tillåta mig att trötta kammaren med att upprepa de skäl, som under fyra riksdagar blifvit framhållna mot de föreslagna tullförhöjningarna på dessa artiklar, men jag kan icke underlåta att meddela några siffror, som nyligen hafva blifvit tillgängliga i kommerskollegium, och som äro ganska upplysande. De förekomma i näringsstatistiken för 1894 och utvisa, att garfverihandteringen, långt ifrån att hafva gått tillbaka, tvärtom har utvecklat sig på den väg, som redan 1893 års berättelse antydde. Antalet fabriker har visserligen minskats med fem, men deremot har arbetarnes antal ökat från 1764 till 1859. Antalet af vid garfverierna använda hästkrafter har ökat från 563 till 650, och detta är ju en särdeles glädjande omständighet, då den utvisar, att handteringen nu tyckes hafva slagit in på den rätta vägen och börjat mera fabriksmessigt skötas. Siffrorna för tillverkningen af såväl sulläder som smorläder som hudar och skinn visa en icke obetydlig ökning beträffande såväl vigt som antal och värde.

*Höjning af
tullen å sul-
läder och bind-
sulläder m. m.*

*Höjning af
tullen å sul-
läder och bind-
sulläder m. m.*
(Forts.)

Vigten har ökat med tillsammanslagdt 33,000 kilogram, stycketalet med 81,500 och värdet med icke mindre än 520,000 kronor. Med sådana siffror för ögonen tror jag icke, att man kan finna, att något verkligt fog föreligger för näringsidkarnes klagomål, sådana de blifvit framställda genom motionären. Och finnes icke något fog för dessa klagomål, så bortfaller också enda skälet för tullförhöjning, ty icke kan det nu vara någon anledning att förskaffa staten den ökade inkomst af 1 million kronor, som den ifrågasatta tullförhöjningen skulle medföra. Dessutom förefaller det, att döma af i dagarne synliga tidsningsartiklar, såsom om bland industriidkarne sjelfve icke full enighet skulle råda angående behöfligheten och gagnet af att öka tullsatserna på åtminstone vissa af de ifrågasatta artiklarne. Men det är deremot temligen säkert, att ifall tullen på hudar och skinn kommer att höjas, då kommer också från de industrier, som använda dessa artiklar såsom råvara, ökade anspråk att framställas på förhöjda tullar å deras tillverkningar, och med en dylik uppskrufning blir också faran större för ett återupplifvande af de lurendrejerier, från hvilka vi nu lyckligtvis varit så länge befriade. Denna fara är emellertid under alla omständigheter öfverhängande, och till stöd för det påståendet skall jag bedja att få anföra några siffror, som jag skaffat mig från generaltullstyrelsen. De afse antalet af beslagsrapporter för de senare åren. 1886 utgjorde dessa beslagsrapporter 102 stycken, 1892 var antalet 113 stycken, men sedan har det år för år stigit, 1893 till 150, 1894 till 223 och 1895 till 227 stycken, således till mer än dubbelt emot 1892. Då förslaget till ny tulltaxa debatterades vid 1892 års riksdag, höjdes från frihandlarnes sida varnande röster mot att gå allt för långt på den beträdda vägen. Man borde icke sätta tullarne alltför höga, ty det kunde medföra ett upplifvande af lurendrejeriet. Från andra sidan svarades då: dermed är ingen fara; vårt folks rättsmedvetande är nu så mycket bättre än förr, ingen vill numera befatta sig med lurendrejeri. Jag tror också, att rättsmedvetandet i allmänhet har blifvit bättre, men vinstbegäret är icke heller mindre, och när man utsätter allmänheten för en frestelse med 50 à 70 procent i höjd tull, då är det att befara, att allt flere falla offer för denna frestelse. De siffror angående beslagsrapporter, som jag nyss meddelat, borde därför enligt min åsigt innehålla en kraftig varning, att icke vidare fortgå på den vägen, att åtminstone nu stanna och se till, huru förhållandena utveckla sig, ty, det kunna vi ju alla vara ense om, både protektionister och frihandlare, att det skulle vara en nationalolycka, i fall vi skulle återgå till de olycksaliga förhållanden med afseende å lurendrejeri, som egde rum på 1840- och början af 1850-talet.

Jag ber att få yrka afslag å utskottets och bifall till reservanternas hemställan.

Herr Almström: Herr Almgren lofvade, om jag icke missförstod honom, att icke blifva vidlyftig, och att icke upprepa de skäl, som tidigare anförts mot föreliggande tullsatser. Hans anförande blef ganska långt; han upprepade dock icke hvad han vid föregående tillfällen uttalat, utan framhöll, dels att man genom att lägga högre tull på garfverihand- teringen skulle befrämja lurendrejeri, dels ock att garfverinäringen ut-

vecklat sig på ett tillfredsställande sätt. Jag hemställer till kammaren, om man har anledning att befara, att hudar och skodon skola in-smugglas. Jag tror, att dessa artiklar äro bland de minst lämpliga att göra affärer på i denna riktning. Jag förvånades storligen, då jag hörde herr Almgren draga den slutsatsen af de statistiska siffrorna, att den ifrågavarande näringen på ett tillfredsställande sätt utvecklat sig. Jag får säga, att man skall läsa dessa på ett märkvärdigt sätt, då man kommer till det resultatet. Kan en näring, som 1871 sysselsatte 687 fabriker och 1,705 arbetare, och som nu i 571 fabriker gifver arbete åt 1764 arbetare, d. v. s. endast 59 flere än 1871, och hvars tillverkningsvärde minskats, sägas hafva på tillfredsställande sätt utvecklat sig under en tid, då de öfriga näringarnes värdeproduktion har tredubblats? Nej, det är tvärtom ett tillbakagående, som saknar sin like i någon annan industri inom landet.

Ser jag på tillverkningsvärdesiffrorna, så finner jag, att 1871 producerades 948,222 kg. sulläder och 1893 439,708 kg., till värde: 1871 af 3,127,912 kr. och 1893 af 1,193,277 kr. Är detta ett tillfredsställande framåtskridande, så vet jag icke hvad detta ord betyder.

Går jag vidare till den årliga produktionen af smorläder, så utgjorde denna 1871 272,862 kg. och 1874 479,432 kg., men har 1893 gått ned till 245,532 kg. Värdet utgjorde 1871 1,074,827 kr. och 1874 2,107,784 kr., men 1893 endast 743,991 kr. Är detta framåtskridande?

Hvad beträffar tillverkningen af hudar och skinn, andra slag, så har visserligen en stegring i fabrikationen af dessa inträdt, i det att 1871 tillverkades 123,498 kg. och 1893 567,162 kg., med ett värde å tillverkningen år 1871 af 1,427,721 kr. och 1893 af 3,009,573 kr. Men ökningen i denna speciella klass af lädertillverkningen är icke tillräcklig att uppväga bristen i de öfriga klasserna, och resultatet af det hela är, att läderfabrikernas tillverkning 1893 hade ett värde, som med mer än 100,000 kr. understeg tillverkningsvärdet 1871, under det öfriga näringars tillverkningsvärde under samma tid tredubblats. Under sådana förhållanden har man icke rätt att tala om en tillfredsställande utveckling af denna näring.

Under diskussionen om industritullarne har stundom uttalats att, om tull sättes å en artikel, dess pris därför icke behöfver ökas, emedan utländingen får betala tullen. Jag vill visserligen icke vara med om en sådan sats såsom allmän regel, men den kan nog hafva sin rättighet i många fall, och erfarenheten för de år, som förflutit sedan våra nya industritullar sattes, visar att prisen på industriens alster under denna tid snarare fallit än stigit. Frågar man då hvad fördel våra näringar haft af de ökade tullarne, blir svaret, att de hafva haft den fördelen, att en större tillverkning kunnat åstadkommas, hvarigenom deras allmänna omkostnader minskats, och att det derigenom blifvit möjligt att fylla den brist, som eljest skulle blifvit en följd af de nedgående prisen. Och huru fördelaktigt tullförhöjningarna verkat visar sig i det förhållandet, att då våra näringar 1887 sysselsatte cirka 70,000 arbetare, sysselsatte de 1893 vid pass 114,000 — jag tror att dessa siffror äro de rätta, men skulle jag taga miste på ett tusental, inverkar detta ej. Kunde man nu rätta sig endast efter erfarenheten från de sista åren, skulle det ju väl lata säga sig, att det är ut-

*Höjning af
tullen å sul-
läder och bind-
sulläder m. m.*

(Forts.)

Höjning af
tullen å sul-
läder och bind-
sulläder m. m.

(Forts.)

ländingen som betalar tullen, och att den inländska konkurrensen är tillräckligt stark att hålla prisen nere vid den lägsta möjliga nivå.

Garfverinäringen bedrifves nu i 571 fabriker, och om jag dividerar tillverkningssumman med antalet fabriker, får jag ett tillverkningsvärde för hvarje fabrik af omkring 9,600 kronor. Räkna jag af de stora fabriker, hvilka icke torde uppgå till mer än 12 å 14 stycken, så kommer på de små fabriker ett tillverkningsvärde för hvar af icke stort mer än 3 å 4 tusen kronor. Man finner således, att denna näring är en handtering, som i allmänhet drifves i ytterligt liten skala och hvars utöfvare lefva under mycket trånga och knappa omständigheter. En tullförhöjning skulle nu först och främst komma dessa små näringsidkare till godo och blott i andra rummet de större fabriker.

I bevillningsutskottets betänkande har lemnats en ganska utförlig och från kommerskollegii statistik hemtad utredning såväl öfver garfverinäringens tillverkningsvärde och antalet fabriker som ock öfver importen och exporten af lädervaror. Införseln af sulläder utgjorde 1871 242,632 kg. med ett värde af 570,796 kr. och 1894 2,755,895 kg., värda 3,444,869 kr., den har således på denna tid nära tolfdubblats. Utförseln af sulläder spelar så liten roll, att det icke lönar mödan att beröra den. Införseln af andra slags beredda hudar och skinn utgjorde 1871 64,179 kg. och 1894 509,396 kg. Värdet af denna import var 1871 754,910 kr. och 1894 2,546,980 kr.

Derjemte är en annan omständighet att beakta, den nemligen att af oberedda hudar och skinn 1871 utfördes 438,593 kg., men att denna utförsel sedermera stigit 1894 till 2,067,317 kg. och 1895 ytterligare till 2,646,000 kg. Hvad tyder nu detta förhållande på? Jo, derpå att våra landtbrukare till mellanhänderna för utförsel sälja sina oberedda hudar, hvilka sedan åter hit införas beredda. Jag tror, att det är alldeles påtagligt för dem, hvilka känna hur det går till vid sådana affärer, att det skulle vara en stor fördel för landtbrukarne, om de finge sälja varan direkt till producenterna och utan anlitande af mellanhänder. Det är icke så obetydligt belopp, det här är fråga om. 1895 uppgick utförsels värde till bortåt en million kronor, och vissa år har den gått upp ända till 1,200,000 kr.

På grund såväl af hvad jag nu haft äran yttra som ock af hvad i öfrigt anförts i bevillningsutskottets betänkande, af hvilket ovilkorligen framgår att den för landet så viktiga garfveriindustrien så småningom håller på att utsina, får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Fagerholm: Jag är bevillningsutskottet mycket tacksam för den utredning, det åstadkommit i denna sak, men jag önskar att få dertill lägga några upplysningar, emedan de siffror, som inkommit i utlåtandet från den officiella statistiken, uppenbarligen äro mindre pålitliga.

Här står, att 1871 funnos 1,705 arbetare i garfveriindustrien och 1894 1,764, eller ungefär lika många, och tillverkningens värde är också upptaget till temligen lika belopp för de båda åren. Men deremot finner man, att tillverkningen af sulläder 1871 hade tre gånger högre värde än tillverkningen 1893, hvaremot tillverkningen af hudar och skinn, andra slag, ökats med 50 % från 1871 till 1893. Vid fabri-

cerandet af ett visst kapitalvärde i sulläder behöfves mindre arbetskraft än för lika stor värdesumma i andra slags läder. Den uppgift, herr Almgren i detta hänseende lemnat, är således på sätt och vis riktig, ehuru väl vilseledande.

Vidare står på sid. 6 och 7 i betänkandet, att införseln af sulläder m. m. 1871 uppgick till 242,000 kg. med ett värde af 570,000 kronor, men 1894 var införseln nära 3 millioner kg., hvars värde dock icke upptagits till mer än $3\frac{1}{2}$ millioner kronor. Skulle man använt samma värdemätare 1894 som 1871, skulle man således för 1894 kommit till ett införselvärdet af bortåt 6 millioner. Detta är ju alldeles klart och tydligt, då man besinnar att nästan samma pris gälde 1871 som 1894; möjligen hafva prisen nedgått med 10 procent. Det måste därför vara något fel i taxeringen och det är tydligt att felet finnes i siffrorna för 1894. Vi hafva således nu en införsel till värde i sjelfva verket af ca 5 millioner i stället för $3\frac{1}{2}$ millioner kronor.

Ser man deremot på siffrorna för utförseln, finner man att statistiken der haft en annan värdering. Utförseln af oberedda hudar och skinn är nemligen för 1871 upptagen till 438,000 kg. med ett värde af 739,000 kronor; således nära 2 kronor pr kg. Deremot utfördes 1894 af oberedda hudar och skinn 2 millioner kg., som taxerats till icke mer än 826,000 kronor. 1871 var utförsels värde omkring 2 kronor pr kg; och nu deremot ca $\frac{1}{3}$ krona. Huru förhåller det sig nu med denna sak. Jo, värdesiffrorna för 1871 äro rigtiga, men de nuvarande felaktiga. Utförseln af oberedda varor är i sjelfva verket värd, i stället för uppgifna 826,000 kronor, mer än 3 millioner, och jag skall genast be att få visa att härmed så förhåller sig.

Det mesta af vår utförsel af hudar och skinn består af torra kalf- och fårskin. Dessa hafva i fårskt tillstånd ett värde af ungefärligen 1 krona pr kg.; litet hvar af eder, mine herrar, torde känna, att man för 2 kr. 75 öre å 3 kr. säljer ett oberedt kalfskinn, hvilket väger ungefär $2\frac{1}{2}$ kg. Då det nu förhåller sig så, att af de 2 millioner kg., som vi utfört, $\frac{2}{3}$ utgöres af torra kalf- och fårskin, och dessa i torrt tillstånd hafva ett värde af minst en krona 50 öre pr kilogram — halfva vigten går nemligen bort genom torkningen — synes, att utförseln af oberedt läder verkligen haft ett värde af 3 millioner kronor.

Men hvad värde skulle dessa hudar och skinn haft, om de i stället här blifvit förvandlade till lackerad läder? Jo, 6 millioner kronor.

Jag skall nu be att få förklara, hvarför de svenska kalfskinnen äro så begärliga på den utländska marknaden. Anledningen härtill är den, att till lackerade skinn användas uteslutande svenska jemte finska och en del ryska kalfskinn. Några andra skinn kunna icke användas dertill, därför att man i andra länder, såsom i Tyskland, Frankrike och England, slagtar kalfvarne först när de blifvit större, och då äro skinnen för grofva. Det svenska kalfskinnnet står därför så högt i pris.

Jag skall härefter be att få läsa upp ett uttalande på sid. 8 i betänkandet. Der heter det:

»Visserligen har, särskildt under sistlidet år, priserna å läder stigit; men, utom det att denna höjning endast varit af tillfällig natur, hvilket redan visat sig hafva varit fallet, i det att läderpriserna numera åter sjunkit, så att de äro föga högre än då prisstegringen inträdde,

Höjning af tullen å sulläder och bind-sulläder m. m.
(Forts.)

Höjning af tullen å sul-läder och bind-sulläder m. m. motverkas den fördel, garfverierna af densamma skulle kunnat draga, af den samtidigt inträffade prisstegringen å råvaran, oberedda hudar, i följd hvaraf endast de garfverier, som vid prisstegringen å läder voro i besittning af större förråd hudar, haft egentlig vinst af densamma, hvaremot de andra i stället nödgats till högre pris inköpa råvaran för att vid densammas utbudande i förädlad form måbända finna en återgång till lägre läderpris hafva inträddt.»

(Forts.)

Såsom bekant började läder i fjor våras att stiga i pris och denna stigning pågick till slutet af september, då prisen åter sjönko. För närvarande står läder ungefär 10 å 15 procent högre än det lägsta priset på våren förlidet år. Orsaken till dessa fluktuationer är, att i Norra Amerika finnas flera fabriker, af hvilka hvar och en tillverkar mer sulläder än som göres i hela Sverige, och dessa fabriker bildade en förening i syfte, att på sina fabrikationer tillskansa sig så mycken vinst som möjligt. Denna öfverenskommelse hade till följd, att de köpte in så mycket hudar som möjligt, då prisen voro låga, hvilket åter hade till resultat att då fabrikerna från andra länder, t. ex. Sverige, inträdde på marknaden, der icke fans tillgång på varan. Prisen stego naturligtvis i anledning häraf och så fortför det till hösten, då prisen åter sjönko, och nu fortfara de att sjunka, tills de troligen uppnå samma nivå som förr. Och så länge fabrikerna i andra länder äro utsatta för sådan behandling från de nordamerikanska fabrikernas sida, komma prisen oupphörligen att vara underkastade sådana förändringar.

Reservanterna säga nu:

»Då utskottet anför, att de svenska garfverierna särskildt lida af den tryckande och ruinerande konkurrensen från de amerikanska läderfabrikerna, så torde det vara skäl erinra om, att af den qvantitet sulläder, 2,755,895 kg., som under 1894 infördes, endast 29,796 kg. kommo från Nordamerikas Förenta stater, men deremot ej mindre än 792,194 kg. från Norge; hufvudkvantiteten, 1,853,238 kg., importerades från Englands läderfabrikanter.»

Huru förhåller det sig nu med importen från Norge? Den officiella statistiken visar att af dessa 792,000 kg., som infördes från Norge, voro 422,000 kg. amerikanskt läder. Det förhåller sig nemligen så, att de norska köpmännen hafva den fördelen, att den norska lädertullen är något lägre än den svenska, och därför går en stor mängd amerikanskt sulläder öfver Kristiania. Att dessa 422,000 kg. äro amerikanskt läder, synes tydligt deraf, att man betalat tull därför. Och huru är det väl möjligt, att normmännen skulle kunna af egen tillverkning till oss exportera 370,000 kg. sulläder, då hela den svenska tillverkningen blott uppgår till 439,000 kg? Förklara det den som kan. Jag måste tro, att det beror på att normmännen möjligen inblanda amerikanskt sulläder i sin tillverkning, jag kan icke förklara detta på annat sätt. Exporten till Sverige kommer hufvudsakligen från Flekkefjordsgarfverierna; dessa äro icke så stora, att de kunna exportera sådana qvantiteter som dem, om hvilka här är fråga.

Vidare står i reservationen, att »hufvudkvantiteten, 1,853,238 kg. importerades från Englands läderfabrikanter». Naturligtvis är största delen häraf amerikanskt sulläder.

Till följd af den stora remfabrikation, som nu eger rum, och den

stora åtgången på remmar inom industrien har det blifvit en så kolossal tillgång på engelskt affall, hvilket icke kan användas till remmar, att nästan alla land deraf öfverströmmas. Kunde vi nu få något litet högre tull, hafva vi alla förutsättningar för, att inom landet få till stånd en omfattande remfabrikation, och kunde våra skofabriker då erhålla billigare insulläder.

På grund af hvad jag nu anfört tillstyrkes bifall till herr Söderbergs motion.

Herr Wærn: Jag begärde ordet med anledning af den lösa statistik, jag fick höra åberopas af samtliga talare, som förordat utskottets förslag, i det att de utgått från en jämförelse mellan 1871 års och sista årens siffror. Huru kan denna jämförelse vara lämplig? 1871 voro vi bundna af den franska traktaten. Tullen å sulläder blef sedan nedsatt ända till 14 öre pr kg., hvarefter den 1886 höjdes till 24 öre. Vill man göra en jämförelse med afseende å olika tullsatsers inverkan, bör väl nu denna göras med hänsyn till den sista tullförhöjningen. Huru hafva deremot förhållandena blifvit sedan dess? Vill man ändra en tull, bör man väl först se på *dess* verkningar och icke på hvad som hände för tjugu, trettio år sedan med helt andra tullsatser.

Såsom alla känna hafva i Amerika upfunnits snabbare metoder, hvarigenom man kunnat garfva mycket fortare än förut, och särskildt hafva amerikanerna haft en stor fördel i att hemlocksbarken, hvilken särskildt lämpar sig för snällgarfning, just finnes i deras land. Under sådana förhållanden är det naturligt, att den amerikanska konkurrensen utöfvat en synnerligen stark påtryckning på garfverihandteringen i andra länder, deribland Sverige. Detta förhållande orsakade också, att vid riksdagen väcktes förslag om höjning af lädertullen, och jag var ledamot af bevillningsutskottet, när denna fråga der kom på tal. Jag tillfrågades då, om statistiken visade, att garfverinäringen arbetade under tryckta förhållanden, och jag gjorde med anledning deraf en utredning, som gaf till resultat, att det verkligen var så. Tullen höjdes också derpå vid 1886 års riksdag.

Nu frågar jag: har denna förhöjda tull utträttat något eller icke? Har den varit tillräcklig eller otillräcklig?

För att besvara denna fråga bör man väl göra en jämförelse mellan förhållandena före och efter tullförhöjningen. — Om man nu ser på siffrorna för de åtta åren näst före och de åtta åren näst efter 1886 års tullförhöjning, finner man, att fabrikernas antal visserligen gått ned från ett antal för den förra åtta-års-perioden af 5,285 till ett antal för den senare af 4,838, men att arbetarnes antal för samma perioder i medeltal pr år ökats från 1,688 till 1,700. Tillverkningens värde var under de åtta åren närmast före 1886 i medeltal 5,135,135 kronor pr år, men har under de följande åtta åren i medeltal utgjort 5,297,637 kronor, och af utskottets utlåtande finner man, att tillverkningen för det sista året, för hvilket siffrorna äro kända, eller 1893, utgjorde 5,509,668 kronor.

Jag säger nu icke, att dessa siffror utvisa någon särdeles glädjande förbättring i näringens vilkor, men jag påstår, att de visa att tullförhöjningen, som var afsedd att afböja den minskning, som skett i

*Höjning af
tullen å sul-
läder och bind-
sulläder m. m.*
(Forts.)

*Höjning af
tullen å sul-
läder och bind-
sulläder m. m.*

(Forts.)

näringsens produktion, och afhjelpa det lidande, som för den förefans, verkligen utträttat hvad den skulle, då af siffrorna framgår, att näringen icke blott bibehållits vid sin förra nivå utan äfven något utvecklats.

Att fabrikerens antal minskats är riktigt, men man kan icke med den siste talaren säga, att detta är ett bevis på nedgång, ty vi veta alla, att det finnes en stadigt pågående tendens hos alla produktioner att samla sig i stora fabriker, så att de mindre antingen nedläggas eller utvidgas. Att näringen tvärtom bibehållit sig, utvisas deraf, att arbetarnes antal och tillverkningens värde stigit. — Om förändringar i prisen på lädervaror haft något inflytande på statistiken har jag icke beräknat, men jag tror nog, att värdejemförelsen är felaktig derutinnan, att prisen nu äro lägre, hvilket ju är ett argument för min åsigt att tillverkningen ökats.

Vanligtvis har man förut i fråga om lädertullen anmärkt, ehuru detta icke skett under denna diskussion, att fabrikerne i Sverige borde bättre följa med sin tid och tillämpa de metoder, som satt de utländska garfverierne i tillfälle att så betydligt utvidga sin produktion. Härpå svarade den föregående talaren vid sista riksdagen, att det icke vore möjligt för de svenska garfverierne att tillämpa dessa utländska metoder, därför att för dem fordrades en yttre värme, som icke kunde fås här. I tekniska tidskriften Norden har, dock för några år sedan, förekommit en utredning af denna fråga, och artikelförfattaren visste icke alls något om ett dylikt förhållande, men deremot förebrädde han skarpt de svenska garfveriidkarne för att de icke följde med sin tid, och icke heller kan jag gerna tro, att det svenska klimatet är så dåligt, att icke uppfinningsförmågan skulle kunna upptäcka något sätt att undvika dess ogynsamma verkningar.

Jag håller för min del före, att den nuvarande tullen gjort hvad den bort, då den så pass som skett hindrat intrång från utlandet i den svenska garfverihandteringen. Och vilja garfvarne komma högre upp, är det väl en billig begäran att de skola sätta sig in i de nya arbetsmetoderna och icke blott bibehålla metoder, som varit i bruk för jag vet icke huru lång tid, samt för öfrigt säga: »tullen är det som skall hjälpa oss; eljest komma vi icke någon vart».

Jag yrkar afslag på utskottets förslag.

Herr Söderberg: Med hänsyn till den sakrika och grundliga utredning, som bevillningsutskottet gjort i denna fråga, kan det icke vara något af synnerlig vikt att här tillägga, utan skall jag be att få såväl i jordbrukets som i industriens och framför allt i det svenska arbetets intresse yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Almgren, Oscar: Det var ett par yttranden af min kamrat på stockholmsbänken, som jag icke kan lemna utan besvarande. Han förundrade sig öfver, att jag kunde tala om ökning i tillverkningen vid läderfabrikerne, då tillverkningen år 1871, jemförd med den år 1893, visade en minskning af öfver 100,000 kronor. Jag vill med afseende härå fästa min ärade väns uppmärksamhet på, att jag i stället för att jemföra 1871 och 1893 årens siffror, använde till jemförelse med de senare 1894 års siffror, hvilka icke ännu äro tillgängliga i

tryck, men nyss blifvit tillgängliga i kommerskollegium. Dessa siffror visa obestriddigen en ökning af icke mindre än 520,000 kronor i tillverkningsvärdet jemfördt med förhållandet år 1893 och en ökning af 400,000 jemfördt med 1871. Höjning af tullen å sul-läder och bind-sulläder m. m.

(Forts.)

Den ärade talaren yttrade vidare att någon fara för smuggling icke kunde hysas med afseende å sådana artiklar som hudar, läder och skinn m. m. Men jag vill fästa uppmärksamheten på, att uppfinningsförmågan i våra dagar är så stor att, när det sättes ett så högt premium för smuggling som 25 å 70 procent af varans värde, den, som vill smuggla, nog hittar på utvägar, som förut icke varit påtänkta. Härvid är äfven att taga i betraktande vår långa landgräns mot Norge och Finland och särskildt måste afseende fästas derå, att dessa artiklar äro nödvändighetsvaror. Jag tror således icke att man bör invagga sig i någon säkerhet med afseende å dessa förhållanden.

Herr Almström: Den näst föregående talaren ogillade den jemförelse bevillningsutskottet gjort mellan förhållandena år 1871 och 1893 och påvisade, att då tullen på läder år 1886 blifvit höjd, så borde man vid jemförelse taga siffrorna efter det året. Men äfven om vi göra så, komma vi till samma bedröfliga resultat. Af sulläder infördes år 1886 1,456,677 kilogram och 1894 2,755,895, således en nära dubbel införsel. Af andra slags beredda hudar och skinn infördes 1886 212,195 kilogram, men 1894 509,396 kilogram. Tillverkningen af sulläder var 1886 360,903 kilogram, steg 1887 till 444,776 kilogram, men utgjorde 1893 439,708 kilogram, således någon stigning i jemförelse med år 1886 men minskning i förhållande till år 1887. Genom den tullförhöjning, som 1886 lemnades den förut så illa behandlade handteringen, hölls den vid ett tynande lif, men åtgärden var dock icke tillräcklig för att få näringen att återupplomstra.

Herr Wærn kom naturligtvis äfven in på det gamla kapitlet om garfvarnes oförmåga att följa med och tillämpa nya uppfinningar. I motsats till honom är jag öfvertygad, att bland det stora antal yrkesmän, som egnat och egnar sig åt denna handtering, finnas tillräckligt många intelligenta män, som egt och ega förmåga att försöka nya metoder, att pröfva deras duglighet och behålla hvad de funnit användbart och fördelaktigt. Den mycket omtalade snällgarfningsmetoden användes äfven i Sverige, ehuru icke i så stor skala som i Amerika. Produkten deraf kan dock icke i godhet täfla med den, som beredes genom långsam garfning, och för den, som eger kännedom om den kemiska processen vid garfningen, är detta klart.

Min ärade vän på stockholmsbanken fäste uppmärksamheten på att jag åberopat 1893 års siffor vid jemförelse med förhållandena år 1871. 1893 års siffror äro, hvad tillverkningen vid läderfabrikerna angår, de sista, som finnas tillgängliga i tryck. Han har varit i tillfälle att skaffa senare uppgifter, som visa någon förhöjning för år 1894 i jemförelse med år 1893. Äfven om dessa uppgifter äro rigtiga, hvilket jag visst icke betviflar, så spelar denna förhöjning icke någon roll. En tillökning af 500,000 kronor i tillverkningsvärdet 1894 emot år 1871 är af ingen betydelse, och om jag räknar medeltalet för flera år, t. ex. för 1873—1875, så finner jag, att tillverkningen i medeltal

Höjning af tullen å sulläder och bindsulläder n. m.
(Forts.)

då var omkring 8,000,000 kronor per år (1873 7,848,375, 1874 8,357,592 och 1875 7,463,344), under det den 1894 blott var omkring 6,000,000 kronor, så att, äfven om herr Almgrens högre siffror för 1894 användas, det visar sig en högst betydlig återgång i tillverkningsvärdet.

Hvad smugglingen angår, är det icke mycket värdt att tala derom. Jag medgifver att uppfinningsförmågan är stor äfven på det området, men jag tror att varans natur härvid måste tagas i betraktande. Det är svårt att drifva den i stor skala med här ifrågavarande artiklar. De siffror, som herr Almgren i detta afseende anförde, bevisa icke det ringaste. De afsågo troligen förhållandena vid Sundet, och vi veta att det är särskilda förhållanden, som derstädes förekommit och förekomma.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen: Då här uppstått en liten kontrovers mellan ledamöterna på stockholmsbanken, herrar Almgren och Almström, angående betydelsen af några siffror, ber jag att för belysande af frågan äfven få anföra några sådana.

Jag tror, att det är något oegentligt att åberopa siffror allenast för ett år, och har därför tagit de tre första och de tre sista af de år, rörande hvilka utskottet lemnat statistiska meddelanden i frågan, eller åren 1871—1873 och 1891—1893. Det visar sig då att tillverkningsvärdet vid läderfabrikerna utgjort under de tre första åren 20,385,615 kronor och under de tre sista åren 16,686,734 kronor. Vid sådant förhållande tror jag att, äfven om man skulle taga i betraktande de 500,000 kronor, som skulle utgöra ökningen år 1894, man ovilkorligen skall komma till den slutsatsen, att siffrorna visa en tillbakagång i läderfabrikationen. Läger jag härtill att antalet fabriker nedgått och att antalet arbetare likaledes sjunkit, kan jag åtminstone för min del icke draga annan slutsats häraf, än att läderfabrikationen i sin helhet befinner sig i tillbakagång. Under de senare tjugu åren har jag under min verksamhet såsom riksdagsman icke hört annat, än att denna handtering befunnit sig i ett tynande tillstånd, och äfven personer, som bekänna sig till andra tullpolitiska åsigter än jag, hafva under denna tid uppträdt för en förbättring i vilkoren för läderfabrikernas existens.

Nu tillstyrker utskottet den af motionären föreslagna tullsatsen af 40 öre per kilogram för sulläder och bindsulläder. Och då tullen å dessa artiklar för trettionio år sedan, år 1857, var 88 öre per kilogram, synes mig en tullsats af 40 öre icke vara obillig, hvarför jag ber att få instämma i utskottets tillstyrkande.

Herr Fagerholm: Blott ett par ord till bemötande af den talare, som yttrade att den föreslagna tullsatsen skulle blifva 40 à 70 procent af varans värde! Jag skall be att få upplysa att för det billigaste lädret tullen blott blifver 26 procent af värdet, ty detta läder gäller 1 krona 50 öre per kilogram. På det dyraste lädret, som gäller 2 kronor 50 öre à 3 kronor, blifver tullsatsen endast 15 à 20 procent af värdet.

Herr Almgren, Oscar: Till besvarande af den siste ärade talarens anmärkning ber jag få upplysa, att mitt yttrande afsåg icke blott råvaran, utan äfven deraf tillverkade artiklar.

Höjning af tullen å sulläder och bind-sulläder m. m.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, måtte besluta, att nuvarande tullsatser för ifrågavarande artiklar skulle bibehållas; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 3.

Herr Wester: Jag skall icke tillåta mig att länge upptaga kammarens tid med denna fråga. Jag vill blott påpeka, att min motion afser att rätta ett missförhållande, som är rådande i tulltaxan, nemligen att tullen på råvaran, hår och tagel, är lika hög som på deraf tillverkade färdiga produkter. Detta missförhållande är desto större, som en ganska väsentlig del af råvaran bortgår vid bearbetningen, så att tullen faktiskt blir högre på råvaran än på den färdiga produkten. Härigenom lägger tulltaxan ett bestämdt hinder i vägen för utvecklingen af denna industri i vårt land, hvilken alltså förer ett tynande lif vid sidan af utlandets konkurrens. Medan således under andra förhållanden denna industri kunde utveckla sig i en högst betydlig grad, har den nästan helt och hållet afstannat i Sverige. Att här alltså förefinnes ett missförhållande, som bör rättas, torde icke af någon kunna förnekas. Då utskottet likväl afstyrkt motionen, har det icke haft något skäl att anföra. Utskottet säger visserligen, att denna näring är så ringa och icke är af beskaffenhet att påkalla särskildt skydd, men huru kan denna näring vara annat än ringa, då den måste lefva under så abnorma förhållanden, som här är händelsen. Dessutom tror jag icke, att man får resonnera så, att man endast skall skydda våra stora näringar, medan man låter de små gå under. Jag tror, att de små näringarna ock hafva sin stora betydelse i ett lands ekonomiska lif.

Vidare säger utskottet, att importen af tagel icke undergått någon höjning. Jag ber emellertid få upplysa om, att importen af tagel, som år 1894 utgjorde omkring 50,000 kilogram, år 1895 stigit till 60,000 kilogram, samt värdet deraf ökats från 111,000 till 132,000 kronor, hvadan en ökning skett af cirka 20 procent. Detta förhållande talar väl mera för motionen än mot densamma.

Om nu Riksdagen vidtager den ändring i tulltaxan, som jag här föreslagit, skulle flera tagelberedningsfabriker uppstå i vårt land, råvaran finge högre värde; den blefve mera eftersökt och komme att tillvaratagas på annat sätt, än nu sker, hvilket allt icke kunde vara annat än till nytta för vårt land.

Vi skulle åtminstone på detta område borttaga ett af de ekonomiska missförhållanden, som äro betungande för vårt land. Vi sälja nemligen ofta goda råvaror för dåligt pris till utlandet och köpa derifrån en dåligt tillverkad vara för högt pris. Detta kan icke vara ett godt

Ifrågasatt ändring af tullen å tagel.

*Ifrågasatt
ändring af
tullen å tagel.
(Forts.)*

nationalekonomiskt sätt att sköta vår industri. Jag skall blott taga ett allmänt exempel härpå. Om en fabrik, till följd af eldsolycka eller annan omständighet, nödgas upphöra med sin verksamhet, då beklagar man, och det med rätta, de arbetare, som derigenom mist sin utkomst. Detta visar bättre än något annat, att ifrågavarande fabrik varit till nytta och välsignelse. Men är detta då icke också skäl för, att hvarje fabrik och näring, som åt landet bevarar ekonomiska intressen och at arbetarne bjuder ökad tillfälle till arbetsförtjenst, af staten omhuldas och skyddas?

Jag yrkar, att under rubriken *Hår* göras följande ändringar i tulltaxan, nemligen:

Tagel, spunnet, äfven sådant inblandadt med växtfiber	pr kg. 50 öre,
Oarbetadt	» 20 »
Andra slag, ej specificerade, fria.	

Herr Philipson: Den betydelse för vårt land, som motionären velat tillmäta tullen på tagel och hår, kan jag för min del icke finna vara den rätta. Den industri, om hvilken han talar, är af högst obedydlig beskaffenhet. Och i likhet med hvad bevillningsutskottet i sitt betänkande förlidet år uttalade, hvilket utlåtande i hufvudsak åberopats af detta års utskott, finner jag deri tillräckligt talande skäl angifna för dess hemställan, till hvilken jag anhåller få yrka bifall.

Herr Wester: Mot den föregående talaren vill jag erinra, att, då frågan var före förra riksdagen, den föll i bevillningsutskottet på grund deraf, att fullständig utredning saknades. Nu deremot föreligger en utredning om, hvilken tull som borde vara lämplig, och jag kan således icke finna, att samma skäl föreligga i år som de, hvilka åberopades i fjor.

Jag skall be att få återtaga mitt förra yrkande och i stället anhålla om bifall till min motion.

Herr Almström: Den artikel, hvarom nu är fråga, spelar väl icke någon stor roll, men jag anser, att man icke har rättighet att fördensull förbise densamma.

Förhållandet är verkligen, såsom motionären framhållit, att tullen på råvaran är ett eller annat öre högre än tullen på det färdiga fabrikatet. Det afgår nemligen omkring 40 procent material vid bearbetningen och förädlingen; och en tull af 20 öre på råvaran blir faktiskt 33½ öre, under det att det färdiga fabrikatet endast drager en tullsats af 30 öre.

Af denna anledning ber jag få yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Cavalli: Frågan är, såsom de föregående talarne framhållit, icke stor, och jag tror, att man kan finna sig i hvilken utgång densamma än må få. Det är emellertid icke utan förvåning, jag här hört motionären framställa yrkande om bifall till sin motion. Måhända var det af formella skäl, ty i utskottet gjordes det anmärkingar mot den föreslagna tulltaxebestämmelsens affattning, hvilken icke ansågs

tillfredsställande i tulltekniskt hänseende. I utskottet afstod han från att yrka bifall till sin motion, och det voterades mellan afslag och ett beslut med en annan uppställning än motionen. Skall något beslut fattas, anser jag icke lämpligt att bifalla motionen, utan skall något göras i motionens syfte, bör saken återremitteras till utskottet. Jag anser emellertid en återremiss icke nödig, utan tror, att man kan stanna vid det beslut, utskottet tillstyrkt, hvartill jag yrkar bifall.

*Ifrågasatt
ändring af
tullen å tagel.*

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen jemlikt de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare derpå att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Wester* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten 3 af sitt betänkande n:o 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och bifalles den i ämnet väckta motionen.

Vid slutet af den häröfver företagna omröstning befunnos rösterna ha utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 56.

Punkten 4.

Grefve Posse: Då bevillningsutskottet afstyrkt friherre v. Schwerins motion och här i kammaren ingen yrkat bifall till densamma, har jag å min sida ingen särskild anledning att tala emot ifrågavarande motion. Deremot vill jag instämma i motionärens påstående, att så länge stadgandet i den s. k. mellanrikslagen angående »malt och malttillverkningar» tillämpas på sätt, som nu sker, är den åsatta tullsatsen å jäst i väsentlig mån illusorisk. Efter mitt förmenande finnes för denna tillämpning intet stöd uti mellanrikslagens andemening, och icke heller gifver samma lags ordalydelse anledning till en sådan tolkning. I det af kommerskollegium och generaltullstyrelsen den 3 oktober 1872 uppgjorda förslag till ny mellanrikslag bibehölls förut gällande bestämmelse, att från tullfrihet skulle undantagas »öl och malt». Öfver detta förslag hördes norska finans- och tulldepartementet, hvilket i Indstilling af den 25 november 1873 anmärkt, att i stället för öl och

*Ifrågasatt
sänkning af
tullen å jäst.*

*Ifrågasatt
sänkning af
tullen å jäst.*
(Forts.)

malt borde sättas »Malt och Tilverkningar deraf»; och motiverar departementet detta sitt förslag sålunda: »Departementet anser detta riktigst af Hensyn till Fabrikationen af Maltextract, om hvis Indförelse toldfrit der ellers i ald fald vil kunne tænkes fremsat Paastand. Vistnok er der formeentlig af practiske Grunde liden Rimelighed for at saadan Extract skulde indføres hertil for deraf at tillberede öl, men Billighed ligoverfor de Norske Fabrikanter af Maltextract, som dertil maa benytte beskattet Malt, kræver i et hvert Fald at Varen er fuldt toldpligtig». Denna bestämmelse, att malt och malttillverkning skulle draga hel tull, har sedermera vid derefter skedda revideringar och förnyelser af mellanrikslagen fastslagits. Likväl har den i handeln mest förekommande jästen, pressjästen, som i de flesta fall innehåller $\frac{3}{4}$ malt och $\frac{1}{4}$ potatisstärkelse, ej belagts med tull, då den införts från Norge. Har detta redan från början af denna mellanrikslagens tillämpning visat sig ogynsam för de svenska jästfabrikerna, har så ännu mer blifvit förhållandet, sedan här i landet äsatts vida högre tullsatser än de i Norge gällande å råämnena för pressjästtillverkningen, hvilken deraf så pass fördyrats, att den ställer sig för 1 kg. med potatisstärkelse blandad brännerijäst 25,5 öre och för 1 kg. med samma vara blandad luftjäst 5,7 öre högre än i Norge.

Detta, i förening med friheten från erläggande af tull, har gjort, att under de senare åren utförelsen af jäst från Norge och hit stigit högst betydligt, eller från 1,522 kg. år 1890 till 84,434 kg. år 1894.

Svenska pressjästfabrikanter, seende sin näring hotad, ingingo därför under år 1891 till generaltullstyrelsen med anhållan, att mellanrikslagen skulle tolkas på det sätt, som de förmente vara det rätta. Generaltullstyrelsen fann emellertid den gjorda framställningen icke föranleda till någon styrelsens åtgärd. Beslutet öfverklagades hos Kongl. Maj:t, och under skriftväxlingen härom åberopade sig generaltullstyrelsen dels på den omständigheten, att annat råmaterial än malt kan användas för framställning af jäst, dels och tillkomsten af ofvanberörda, i mellanrikslagen meddelade stadgande om malttillverkningars tullpliktighet.

Jemväl tekniska högskolan afgaf infordradt utlåtande i ärendet; dervid öfverlemnades ett af professorn i kemisk teknologi vid högskolan, Peter Klason, afgifvet yttrande, hvari anfördes följande: »Det är numera icke blott en erkänd, utan äfven en allmänt känd sak, att jäst utgöres af lefvande organismer, hvilka sålunda ej kunna förökas eller fortplantas utan enligt för dessa växter gällande naturlagar. Om än i praxis vid jästfabriker mälad säd utgör det viktigaste näringsmedel, som bestås åt jästplantan, äro dock vatten och luft lika viktiga sådana. Enligt gängse språkbruk säger man därför med rätta 'odla växter' och ej 'tillverka växter'. Ordet 'tillverka' i samma betydelse som 'odla', der det någon gång förekommer, torde få anses såsom en oegentlighet. Det kan sålunda, enligt mitt förmenande, ej vara en själfklar sak, att jäst skall räknas under rubriken malttillverkningar, när detta icke uttryckligen är nämndt».

Vid ärendets föredragning fann Kongl. Maj:t besvären ej till vidare åtgärd föranleda.

För min ringa del synes det mig dock, som om de af tekniska

högskolan och generaltullstyrelsen afgifna utlåtandena ej lemna tillräckligt stöd för medgifvandet till en fortsatt tullfri införsel af jäst från Norge.

Det har sagts, att jäst erhålles ej genom en »tillverkning», utan genom »odling» af vissa lefvande organismer.

Detta uttryck är riktigt från vetenskaplig synpunkt och då man endast fäster afseende vid förökandet af sjelfva jästplantan, men i det dagliga lifvet deremot säges vanligen, att jäst tillverkas eller, hvilket är detsamma, beredes, hvilket senare uttryck till och med fått plats uti Kongl. Maj:ts förordning om vilkoren för tillverkning af bränvin, der det talas om »pressjästberedning», hvarför den sålunda skedda ordtolkningen torde förlora all betydelse.

Att jäst kan beredas af annat än malt, är sant, men har så skett, eger tillverkaren, om han vill från Norge införa sin vara tullfritt, styrka, att han använt annan, ej såsom malt tullpliktig, råvara.

Då orden »öl och malt» år 1872 utbyttes mot »malt och malttillverkningar», kunde det ej gerna skett endast för att belägga tillverkningen maltextrakt med tull, ty hade man från tullfrihet velat undantaga endast maltextrakt, hade enklast varit att i lagen insätta orden »malt och maltextrakt» i stället för »malt och malttillverkningar», hvilket senare ord måste, i pluralform som det står, afse mer än en sorts tillverkning, något som också framgår utaf tillämpningen deraf i vissa andra fall, t. ex. beträffande öl och porter.

Ej heller kan, såsom en och annan velat förmena, skäl för den från Norge införda pressjästens tullfrihet vara, att den ej uteslutande är en tillverkning af malt, ty det är ej heller ölet, hvilket såsom en malttillverkning drager tull. Dessutom framgår, att så ej behöfver vara förhållandet vid en jemförelse med en föregående punkt i § 3 af mellanrikslagen, sådan den antogs år 1890, hvilken punkt såsom tullpliktiga varor upptager: »Socker, sirup och karameller (sockertillverkningar hufvudsakligast bestående af brändt eller kokadt socker)».

Här synes, att en tillverkning ej uteslutande behöfver bestå af en tullpliktig vara för att sjelf draga tull, men då, såsom förut nämnts, i pressjäst ingår såsom råämne hufvudsakligast, eller $\frac{3}{4}$, malt, bör den i likhet med sagda råämne vidkännas tull.

Af det anförda synes mig framgå, att jäst är en malttillverkning, som enligt mellanrikslagen borde vara med tull belagd, då den införes från Norge.

Nu rådande motsatta förhållande förtager emellertid nästan helt och hållet verkan af den å denna vara eljest åsatta tullen, hvilket motionären också delvis framhållit såsom skäl för sitt yrkande.

På det ej pressjästberedningen, denna i vårt land ganska betydande industri, hvars tillverkning år 1893 uppgick till omkring 2,300,000 kg., skall, såsom dess idkare nästan enhälligt uttala sin stora farhåga för, gå under uti den för dem, såsom det visats, ogynnsamma konkurrensen från Norge, måste tullen å jäst dels stå i förhållande till tullen å varans råämnen, och således snarare höjas än sänkas, dels ock framför allt tillämpas äfven vid införaudet af jäst från Norge.

Hinder för detta senare torde, om hvad här blifvit anfördt är, såsom jag förmenar, riktigt, ej föreligga redan under den tid, som åter-

*Ifrågasatt
sänkning af
tullen å jäst.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
sänkning af
tullen å jäst.*
(Forts)

står för tillämpningen af mellanrikslagen; men skulle så likväl vara, måste, för den händelse en ny sådan lag kommer till stånd, en innerlig önskan uttalas om att i densamma uttryckligen bestämmes, att jäst, som från Norge införes, skall draga tull, på det att den svenska jästtillverkningen måtte i verkligheten komma i åtnjutande af ett skydd, som den så väl behöver.

Herr Wærn: Jag tillåter mig hvarken yrka bifall till motionen eller till den siste talarens framställning. Jag tror icke någon förändring kommer att ske, så länge den nuvarande mellanrikslagen gäller, och Kongl. Maj:t, öfver hvilkens uppfattning af frågan den siste talaren beklagade sig, grundar denna på utlåtanden från dessa embetsverk, hvilka nog fortfarande komma att anse den ifrågavarande artikeln såsom tullfri. Derom vill jag icke vidare yttra mig, men då vi här hört den siste talaren framställa sin åsigt, huru ordet malttillverkning skall tydas, så kan jag icke undgå att säga, att utom den vetenskapliga och tekniska bestämningen af nämnda begrepp finnes också en finansiell tolkning, som gjorde sig gällande, då 1874 års mellanrikslag stiftades. Det var på grund af norska statsrådets yrkande och med anledning af den beskattning å malttillverkningar, som i Norge egde rum, som detta uttryck kom in i lagen, men bland dem var icke jäst.

Herr Philipson: På de skäl, som utskottet angifvit, anhåller jag att få yrka bifall till dess hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

*Ifrågasatt
tullfrihet för
tack- och bär-
lastjern samt
skrot.*

Herr Stephens: Vid den diskussion här i kammaren, som föregick tackjernstullens åsättande vid 1892 års lagtima riksdag, framhöll jag, att den då föreslagna tullen, som sedan blef gällande, icke skulle medföra den verkan, som man med rätta kunde begära af densamma. Det har också sedan den tiden visat sig, att mitt påstående besannats. Man hade sålunda enligt min åsigt bort vidtaga någon åtgärd för att hjälpa den stora och viktiga jernindustrien på samma sätt som skett i Amerika och andra länder, der man är mån om sina viktiga näringar. Men, mine herrar, något förslag om att höja tackjernstullen, så att den kunde blifva verksam, har icke blifvit framställt; deremot har vid innevarande riksdag herr Wijkander i motionen n:o 164 inom Andra Kammaren hemställt om att helt och hållet borttaga tackjernstullen. Denna motion har bevillningsutskottet i sin helhet godkänt och således i öfverensstämmelse med densamma yrkat, att tullen å tackjern måtte borttagas.

Jag vill nu litet närmare granska de skäl, som motionären kommit med och hvilka utskottet, såsom sagdt, gillat.

Motionären säger då först, att med hänsyn till importen af tackjern någon minskning icke visat sig, utan tvärtom har en ganska betydlig stegring egt rum. Granskar jag nu de siffror, som i betänkandet förekomma, och jemför importen under de tre år, som närmast föregingo tullens åsättande med den under de tre derpå följande, så finner jag, att för åren 1889, 1890 och 1891, då tackjern var tullfritt, medelimporten per år af utländskt tackjern och skrot utgjorde 30,575 tons. För de efter tullens åsättande följande tre åren utgör importen på samma sätt beräknad 28,124 tons, således en minskning af i det närmaste 2,500 tons årligen. Häraf synes, att detta påstående, att icke någon minskning uti importen af tackjern, utan tvärtom en betydlig stegring skulle hafva egt rum, icke är öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Vidare säger motionären, att »så viktiga delar af den svenska industrien som gjuterierna och de mekaniska verkstäderna hafva således fått sig pålagd en extra beskattning af inemot $\frac{1}{4}$ million kronor om året utan att bergsbruket, till hvars förmenta fördel den införts, eller någon annan grupp samhällsmedlemmar haft den ringaste fördel deraf». Detta påstående finner jag ganska djerft. Om jag granskar statistiken, visar det sig enligt kommerskollegii berättelser, hvilka före tullens åsättande icke skilde mellan gjuttackjern och annat tackjern, att det icke är möjligt att få reda på, huru mycket gjutjern i landet producerades. Vänder jag mig till den reservation, som öfverdirektören Styffe hade afgifvit i fråga om tullkomiténs af 1888 betänkande, finner jag, att enligt hans uppgifter förbrukades vid den tiden här i landet omkring 10,000 tons svenskt gjutjern årligen. Under de senare åren har man dock fått intagna några uppgifter i kommerskollegii berättelser i fråga om gjutjernstillverkningen inom landet, och enligt dessa skulle under 1892 hafva tillverkats omkring 22,047 tons, 1893 20,954 tons och 1894 21,092 tons, d. v. s. i medeltal per år 21,362 tons, således mer än dubbelt det belopp, som 1888 och de närmast dertill liggande åren användes af svenskt gjutjern. Detta förhållande tyckes jäfva, att den svenska bergshandteringen icke skulle hafva haft någon nytta af tackjernstullen. Vidare visar kommerskollegii berättelse, huru mycket gjutgods som direkt från masugnen förvandlats till tackjern. Granskar jag dessa uppgifter, finner jag, att för de tre åren närmast tullens åsättande medelproduktionen af gjutgods direkt från masugnarne utgjorde 4,501 och för de tre efterföljande åren 6,522 tons, således en ökning af inemot 50 %. Då jag således finner, att gjutjernsproduktionen inom landet, sedan tullen åsattes, har mer än fördubblats, och att direkta gjutgodsproduktionen från masugnarne stigit med 50 %, så kan jag icke finna, att motionären haft rätt i sitt påstående. Vidare säger motionären, att ingen *annan* samhällsklass inom landet haft nytta af tackjernstullen. Det kan ju skenbart vara så, men verkliga förhållandet är langt derifrån. Såsom exempel härpå vill jag nämna, att jag sjelf under många år drifvit gjuteri- och mekanisk verkstadsrörelse och använde da förnämligast svenskt tackjern af egen produktion, och bland annat tillverkade jag äfven de maskiner, jag sjelf behöfde. Till följd af den stora konkurrens,

*Ifrågasatt
tullfrihet för
tack- och bar-
lastjern samt
skrot.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
tullfrihet för
tack- och bar-
lastjern samt
skrot.*

(Forts.)

som uppstod derigenom, att en mängd verkstäder anlades i min hemort, baserade uteslutande på förbrukning af engelskt tackjern, fann jag rörelsen så ringa lönande och till och med förlustbringande, att jag upphörde med densamma. Det visade sig då, att de maskiner, som tillverkats af svenskt jern, hade ett betydligt företräde framför sådana af engelskt jern; efter hand som maskindelar utsletos, fick jag requirera nya sådana, hvilka naturligtvis voro tillverkade af engelskt tackjern, som i södra Sverige är allmänt brukligt. Det visade sig då, att kuggvexlar, utsatta för betydlig slitning, som med svenskt tackjern hållit stånd 3 à 4 år, tillverkade af engelskt icke varade mer än ett år och i flera fall icke mer än 8 à 9 månader. Vidare: plogkroppar, gjutna af svenskt sjömalmsackjern, höllo i 20 år, men då de ersattes af dylika af engelskt tackjern af samma modell och utsattes för samma slitning, så blefvo dessa senare utslitna på mindre än 3 år. Äfven om jag således med det engelska jernet får en billigare och äfven prydligare vara, det senare derigenom, att det engelska jernet är mera lättflutet och ger en vackrare yta, så är det blott sken och yta, och skenet kan dock bedraga. Kunden förstår icke att bedöma, huruvida redskapet är tillverkad af svenskt eller utländskt tackjern, utan nödgas i detta fall lita på försäljarens uppgifter; priset är billigt, och det billiga priset är ju i de flesta fall hufvudsaken. Således få vi billiga och prydliga varor, som äro utslitna på förvånande kort tid, allt för att gynna den utländske tillverkaren af råmaterial. Jag tror mig härmed för herrarne hafva visat, att äfven den stora förbrukande allmänheten oaktadt den billigare varan icke haft fördel af det stora användandet af engelskt tackjern, som numera i de flesta fall, åtminstone uti det sydliga Sveriges gjuterier och mekaniska verkstäder, förekommer.

Vidare, oaktadt vår jernhandtering är en mycket viktig näring, kanske den näst jordbruket viktigaste, så resonnerar man som så, att denna näring kan mycket väl, lika väl som andra näringar reda sig utan något skydd, därför att det jern, den producerar, icke har alla de egenskaper, som göra det liksom det utländska till fullo användbart för flera ändamål, och äfven därför, att det skulle vara ett slöseri att använda träkol för frambringande af något, som motsvarade det billigare engelska koksjetnet. Men omständigheterna här i världen äro olika på olika platser, och så är äfven förhållandet i skilda delar af vårt land med hänsyn till detta påstådda slöseri. Jag tänker nu på Kronobergs län, hvarest vi endast hafva malm, passande för framställande af gjutjern. Men det lönar sig icke att använda de kol, som finnas i Kronobergs län, för att förädla dessa malmer. Då det nu icke heller lönar sig att föra dessa kol till bergslagen och icke heller lönar sig att föra bergslagens bättre malmer till södra Sverige, blifva dessa kol på sätt och vis icke använda eller använda på ett sätt, som icke lemnar den goda behållning, som man annars hade rätt att beräkna. Dertill kommer, att en stor mängd fattigt folk, som om vintern annars vore sysselsatt med malmbrytning, koluing o. s. v., helt och hållet förlorade det arbete, som härigenom skulle beredas dem, i synnerhet under den tiden på året, då de icke äro i tillfälle att på annat sätt förskaffa sig sysselsättning. Härigenom tror jag mig hafva visat, att det kan vara tillfällen, då det är långt ifrån ett slöseri att använda landets rå-

produkter och förädla dem till en vara, hvaröfver landet kan vara stolt vid en jämförelse med de underhaltiga fabrikat, som erhållas genom den utländska, billigare, importerade varan.

Då man nu bland annat äfven framhållit, att någon stegring i priset på gjutjern icke inträdt, sedan tullen åsattes, så medgifver jag gerna detta, men, mine herrar, har någon prisstegring inträdt på de andra jernsorterna? Hafva icke under åren 1892—94 de allmänna konjunkturerna på världsmarknaden varit nedgående? Hafva icke bruksegarne varit tvungna att sälja sitt jern till ett pris, som understiger produktionskostnaden? Jag tror bruksegarne skola gifva mig rätt uti, att så i många fall varit förhållandet. Detta är sorgligt, men beror af konjunkturerna på världsmarknaden. Äfven produkterna af vår stora modernäring jordbruket hafva fått säljas till underpris; detta är en känd sak, och man har äfven vidtagit åtgärder för att afhjelpa detta sorgliga förhållande. Denna klass af näringsidkare, som, såsom vi veta, är en af de största, har haft många förespråkare, men för jernhandteringen deremot höjas icke så många röster. Rättvisan fordrar väl annars, att, då landets jerntillverkare göra uppoffringar för att bispringa jordbrukarne, dessa senare äfven räcka jerntillverkarne en hjälpsam hand och icke låta denna näring förfalla, då de så väl behöfva hjälp af jerntillverkare med flera för att hålla jordbruket vid magt.

Vidare är det en särskild omständighet, som jag med hänsyn till den nu ifrågavarande tullen vill påpeka. Säsom herrarne känna till, är det fråga om, att vi skola försöka komma till ny uppgörelse med våra grannar på andra sidan Kölen rörande våra mellanhafvanden med afseende på handel ochandel. Vi skola nemligen försöka få en ny, förbättrad mellanrikslag till stånd. Denna tackjernstull skulle i förening med skrottullen härvidlag vara en trumf på hand. Skola vi då kasta bort denna trumf genom borttagandet af tackjernstullen, då utan tvifvel framställning kommer att göras från Norge om stora eftergifter från Sveriges sida? Nej, mine herrar, jag tror det vore mycket förhastadt och oklokt handladt.

På grund af hvad jag nu haft äran framhålla, får jag yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Häri instämde herr *de Laval*.

Herr Åkerman: Jag har ingalunda begärt ordet i tanke att, med hvad jag nu kommer att yttra, kunna i ringaste mån inverka på kammarens beslut i denna fråga, ty då alla dess utskottsledamöter varit eniga om reservationen, är naturligtvis utgången här gifven, utan har jag endast begärt ordet i syfte att offentligen uttala min åsigt i denna sak och angifva hufvudskälen till att jag vid förestående gemensam votering rörande denna fråga kommer att, i strid med det parti, jag annars tillhör, gifva min röst för utskottets förslag. I likhet med utskottets majoritet anser nemligen äfven jag erfarenheten hafva visat, att Sveriges jernhandtering icke haft något afsevärdt gagn af denna tackjernstull. Om man ser på tillväxten i framställningen af gjutgods, är densamma så måttlig, att den någorlunda motsvaras af den tillökning i tackjernsimporten, som jag, i motsats mot den siste talaren,

*Ifrågasatt
tullfrihet för
tack- och bar-
lastjern samt
skrot.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
tullfrihet för
tack- och bar-
lastjern samt
skrot.*

(Forts.)

anser mig kunna ådagalägga hafva egt rum. Min ärade vän på kronobergsbänken jemförde tackjernsimporten under de tre åren närmast *före* med den under de tre åren närmast *efter* tullförändringen; men jag håller före, att, om en rättvis framställning af denna sak skall kunna erhållas, årsgrupperingen måste göras så, att de fem sista årens resultat jemföras med de fem närmast föregående, ty den stora minskning, som försiggick året efter tullförändringen, var en följd af den stora import, som egde rum under 1892 och bör således dermed kompletteras. På samma sätt försiggick här också en nästan lika stor stegring i tackternsimporten under år 1888, då man hade för afsigt att med tull belägga tackjern. Det är ej tillbörligt att såsom bevis på minskning af tackjernsimporten anföras den nedgång deri, som följt närmast efter det år, då tull blifvit pålagd, ty det öfverskott på importeradt tackjern, som förefans före tullens trädande i kraft, måste naturligtvis, om tackjernsimporten i det stora hela förblifvit oförändrad, åtföljas af en motsvarande importminskning under den derefter närmast följande tiden. Vill man vara opartisk, bör man således sammanslå importåret med de derpå följande, på det att öfver- och underskott må kunna utjemna hvarandra. Uppdelas i öfverensstämmelse härmed de tio åren 1886—1895 i två femårsperioder, så var medelimporten per år under den första af dessa båda perioder, eller 1886—1890, 25,515 ton, men deremot under femårsperioden 1891—1895 28,106 ton. Den årliga tackjernsimporten under 1891—1895 var således 10 procent större än under de närmast föregående fem åren, hvartill kommer, att importen under år 1895 var ytterligare 11 $\frac{1}{2}$ procent högre än medelvärdet för den femårsperiod, som med sistnämnda år afslutades.

Den siste falaren framhöll i hjerta färger, att det af svenskt tackjern framställda gjutgodset, om ock till det yttre möjligen fulare, i sjelfva verket dock är mycket bättre än det af importeradt tackjern beredda. Detta är också alldeles riktigt, om man inskränker sig till det slags gjutgods, som önskas extra starkt. För sådant gjutgods användes derfor äfven svenskt tackjern till någon liten del till och med i utlandet. Men, mine herrar, tackjernsgjutgods bör uppdelas i å ena sidan ordinärt eller hvad Styffe i sin af såväl motionären som utskottet åberopade reservation kallar »gröfre» gjutgods och å den andra extra starkt gjutgods. Till det ordinära höra bland andra nästan alla de artiklar, hvilkas tullsatser komma att beröras i nästa afdelning af nu ifrågavarande motion, och till dylika artiklar, som till skilnad från maskineffekter, hvilka böra vara extra starka, vid mekaniska verkstäder pläga benämnas fabriks-effekter, passar engelskt eller ännu hellre skotskt tackjern vida bättre än vårt träkolstäckjern. För grytor, spisar m. m. dylikt är det nemligen af ingen vikt, om de vid långsamt skeende belastning kunna bära några flera kilogram per qvadratmillimeter, utan hufvudsaken är, att de med ett prydligt utseende förena fördelarne af att icke vara för hårda och till följd deraf svårbearbetliga samt spröda, så att de ej uthärda de stötar, för hvilka de kunna komma att utsättas. Men nu är olyckan den, att träkolstäckjernet, huru utmärkt det än är, när det gjutes till tjockare pjeser, icke väl lämpar sig för sådant tunnare gjutgods som det ordinära, emedan det, utgjutet i tunnare former, allt för lätt tager härdning eller blifver hvitt samt till följd deraf hårdt och sprödt som

glas. Att här ingå på tekniska frågor, synes mig icke lämpligt; men jag anser mig ändock skyldig att säga, det sagda förhållande helt enkelt beror på svårigheten att hos träkolsjern få en tillräcklig kiselhalt. En behörig kiselhalt kan visserligen åstadkommas förmedelst en extra stor kolförbrukning, men på det sättet framställt blir tackjernnet icke allenast orimligt dyrt, utan äfven olämpligt genom sin tjockflutenhet. Ett bättre sätt att åstadkomma den för behörig kiselhalts ernående nödiga höga värmegraden är att använda regenerativa varmapparater, men då dylika kosta omkring 80,000 kronor, äro de alldeles för dyrbara att passa för masugnar med så små tillverkningsbelopp som de af reservanternas afsedda. Det rätta sättet att tillverka gjuttackjern för ordinära ändamål vore derfor utan fråga att dertill lika väl här i landet som annorstädes använda koks. Men en modern koksmasugn med så rika malmer som Grängesbergs eller Gellivare framställer årligen vid pass 60,000 ton tackjern; i Förenta staterna har man till och med redan kommit upp till 140,000 ton, under det att Sveriges hela tackjernsimport endast belöper sig till ungefär 30,000 ton. Härtill komma de i Sverige höga fraktkostnaderna, hvilka vålla, att en koksmasugn, hvarhelst den i vårt långsträckta land än anlades, säkerligen icke utan tillhjälp af alldes oskäligt hög tackjernstull skulle kunna påräkna att få fylla mer än vid pass hälften af det behof, som annars täckes medelst import. Då således en så anordnad koksmasugn, att den i tekniskt hänseende kunde arbeta lika billigt som sina rivaler i utlandet, icke skulle kunna påräkna afsättning för mer än vid pass en fjerdedel af sin tillverkning, och då dessutom en koksmasugn icke i ringaste mån skulle bidra till den af reservanternas afsedda förbättringen i de nuvarande tackjernstillverkarnes ställning, så kan jag, åtminstone så länge frakterna här i landet äro så höga i jämförelse med dem från England och Skottland, som händelsen för närvarande är, icke med min röst bidra till tackjernstullens bibehållande i syfte att derigenom söka frammana en koksmasugn, hvilken jag under nuvarande förhållanden icke tror kunna bära sig.

Jag beder nu att få öfvergå till ett skärskådande af de utaf reservanternas anförda skälen för deras yrkande. Till hvad de hemtat ur tullkomiténs motivering anförda de för egen del: »Om ock, såsom motionären angifver, tillverkningen af tackjern ej ökats, sedan berörda tullsats åsattes, må dock å andra sidan framhållas, dels att utförseln af tackjern stigit rätt betydligt, dels ock att tillverkningsvärdet vid gjuterier och mekaniska verkstäder ökats. Häraf framgår tydligen, då införseln hållit sig vid ungefär samma storlek, antingen att de rörande tillverkningen under de sista åren uppgifna siffrorna icke äro rigtiga eller, hvad som antagligare är, att före år 1893 inneliggande stora förråd af tackjern derefter blifvit realiserade. På grund af dessa förhållanden hyser utskottet den uppfattningen, att tullen på ett mycket fördelaktigt sätt inverkat på gjuttackjernstillverkningen.» Detta är en slutledning, som, så vidt jag förstår, icke kan dragas ur de anförda premisserna. Om det vore så, att exporten af tackjern hade minskats, skulle ett sådant förhållande kunna tyda på, att en ökad förbrukning inom landet egt rum, men nu är händelsen den, att med en sedan 1892 minskad tackjernstillverkning i Sverige har exporten oupphörligen

*Ifrågasatt
tullfrihet för
tack- och bar-
lastjern samt
skrot.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
tullfrihet för
tack- och bar-
lastjern samt
skrot.*

(Forts.)

vuxit. Det pekar ju närmast på en minskad förbrukning inom landet. — Jag skall också strax söka visa, att en sådan förefinnes. — Men nu hafva reservanterna icke tänkt sig denna möjlighet, utan ansett mest sannolikt att vid tullens påläggande stora förråd af svenskt tackjern måste funnits inneliggande, hvilka derefter blifvit realiserade, och fastän det icke särskildt omnämnts och än mindre bevisats, så håller man väl ändock dervid före, att en del af de förutsatta stora förråden här i landet blifvit använda till gjutgodsberedning, ty om detta icke varit meningen, synes det mig alldeles obegripligt, huru mina ärade vänner reservanterna kunnat af sina anförda förmodanden få den uppfattningen, att tullen på ett mycket fördelaktigt sätt inverkat på gjutjernstillverkningen. Jag tror mig emellertid kunna visa, att den sedan 1892 ökade tackjernsexporten ojemförligt mest berott på en inom landet minskad tackjernförbrukning. Sedan 1892, då tackjernstullen pålades, har nämligen smältstycketillverkningen här så nedgått, att sammanlagda minskningen i derför under åren 1893—1895 förbrukadt tackjern i jemförelse med hvad tackjernförbrukningen skulle varit, om smältstycketillverkningen under hvart och ett af dessa år varit densamma som år 1892, belöper sig till ungefär 105,000 ton. I ersättning bar visserligen tillverkningen af bessemer- och martingöt icke oväsentligt ökats, men derför under åren 1893—1895 användt tackjern kan näppe- ligen hafva varit mer än 30,000—35,000 ton större, än händelsen skulle varit, om göttillverkningen under samma år varit densamma som under 1892. Den under åren 1893—1895 inom landet försiggångna minskningen i tackjernförbrukning för smidbart jerns framställande blir således 70,000—75,000 ton, som visserligen mer än väl täcker tillökningen i det under samma år exporterade tackjernet, hvilken tillväxt enligt den officiella statistiken skulle vara endast 39,000 ton, men endast delvis den minskning i tackjernstillverkningen, hvilken sedan 1892 egt rum. Hvad den officiella statistikens uppgifter rörande tackjernsutförseln beträffar, så är vidare att bemärka, att dessa så till vida äro för små, som deri icke finnes inbegripet det till Norge landvägen utförda tackjernet, ty derå erhåller kommerskollegium icke någon uppgift, då endast sådana på nämnda sätt till Norge sända varor behöfva hos svensk tullmyndighet anmälas, för hvilka produktionsbevis erfordras, om man i Norge skall undgå att erlægga tullafgift.

De nu anförda förhållandena synas mig icke lemna rum för antagandet af någon större förbrukning af svenskt tackjern till gjuteri- ändamål, än som betingas af den tillökning i framställningen af starkare gjutgods, hvilken blifvit en följd af industriens framsteg i allmänhet. Men till sådant gjutgods har hittills och kommer alltjemt svenskt tackjern att oberoende af tullen användas dels uteslutande såsom till kanoner och pansarbrytande projektiler samt dels i blandning med mer eller mindre ordinarie gjutjern såsom för olika slag af maskingods.

Slutligen kan jag icke lemna reservanternas yttrande utan ett beklagande af sista punkten i deras uttalande, der det säges:

»Den ökade kostnad, som genom ifrågavarande tullsats förorsakats de svenska verkstäderna, motväges mer än nog af de tullsats, som åsatts verkstädernas färdiga produkter.»

Deremot håller jag med samma personer, då de, tillsammans med ett par andra bildande flertalet i utskottet, i nästa afdelning af denna motions behandling säga:

»Då de nu gällande tullsatserna blefvo bestämda icke allenast med hänsyn till den år 1892 beslutade tullen på tackjern, utan hufvudsakligast på grund af den alltjemt ökade införseln af ifrågavarande varor, och då denna införsel fortfarande är i stigande, hemställer utskottet».

För min del kan jag så mycket mindre vara med om den nedläggning i tullen å gjutgoodsartiklar, hvilken ifrågasatts uti nästa afdelning af samma motion, som jag anser de ifrågavarande tullsatsernas bibehållande alls icke för konsumenterna medföra någon fara för oskäligen pris, emedan den inhemska konkurrensen i dessa artiklar är så stor, att prisen till följd deraf så långt nedpressas, som de svenska förhållandena kunna medgifva, äfven om den utländska konkurrensen genom nu gällande tullar icke blir så tryckande.

Till de skäl, jag nu framhållit för min åsigt i den här saken, kommer ytterligare den lättnad för uppgörande med Norge, rörande en ny mellanrikslag, som blefve en följd af den med tackjernstullen förbundna skrottullens borttagande. För närvarande är det ytterst abnorma förhållanden rådande. I Norge fallet skrot af hvilka utländska fabrikat som helst skall nemligen anses såsom norsk vara, om deraf i Norge framställes spik eller andra jernfabrikat, men om en svensk verkstad köper samma skrot, räknas det deremot som utländsk vara. Detta är ju ohållbart, ty samma skrot bör väl städse endera räknas såsom norsk eller såsom utländsk vara. Skall nu skrottullen bibehållas, är det därför klart, att man vid uppgörande af ny mellanrikslag har att välja mellan att antingen allt i Norge fallet skrot städse skall räknas såsom inhemska eller ock alltid såsom utländsk vara, såvida icke försäljaren kan styrka, att skrotet är fallet af norskt eller svenskt jern. Det senare, eller att hvarje bit är antingen svenskt eller norskt jern, blir emellertid i de flesta fall nästan omöjligt att bevisa, och följden måste därför blifva den, att, om man intager den strängare ståndpunkten, hvilket jag af flera skäl ansett mig skyldig att göra, Norge komme att lida den orättvisan, att äfven af svenskt eller norskt jern bekommet skrot i allmänhet af mellanrikslagen icke skulle räknas som inhemska vara. När på nådig remiss i fjor frågan om mellanrikslagen gemensamt behandlades af kommerskollegium och generaltullstyrelsen, var jag också ensam om denna stränga åsigt, och man kan deraf finna, huru litet med en sådan ståndpunkt torde kunna vinnas; men så länge Sverige har tull på skrot, måste jag emellertid intaga denna ståndpunkt, ty räknas å andra sidan allt i Norge fallet skrot för norsk vara, anser jag hela skrottullen i och med detsamma alldeles annullerad. De norska jernstillverkarne, som skola lemna intygen rörande sina fabrikat, måste nemligen lita på skrotförsäljarnes, d. v. s. lumphandlarnes uppgift om att skrotet vore fallet i Norge, och lumphandlarnes sjelfva skulle direkt lemna intygen, när skrotet skulle såsom sådant försäljas till Sverige. Men under dessa förhållanden torde, med kändedom om hvad som redan händt med afseende å produktionsbevis, ej vara svårt att inse, huru mycket värde, dylika bevis om skrot ofta nog skulle ega.

*Ifrågasatt
tullfrihet för
tack- och bar-
lastjern samt
skrot.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
tullfrihet för
tack- och bar-
lastjern samt
skrot.*

(Forts.)

Genom ett medgifvande af allt i Norge fallet skrot finge räknas som norsk vara, skulle med andra ord Sverige lika väl öppna sina portar för utländskt skrot som genom skrottullens borttagande.

Alla dessa svårigheter bortfalla, om skrottullen upphäfves, och då, såsom jag sökt visa, tullar å tackjern och skrot, såvidt jag förstår, icke äro den svenska jernhandteringen till något gagn, blir detta förhållande rörande mellanrikslagen ett ytterligare skäl för mig att önska, att det måtte blifva slut på dessa tullar.

Herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

Herr Fränckel: Jag kan icke neka till, att det var med en viss förvåning, som jag såg, att redan i år motion väckts om att vidtaga ändring i en så vigtig punkt som den nu föreliggande, då den så nyss blifvit beslutad som 1892, och jag kunde naturligtvis icke förklara denna motion på annat sätt, än att den skulle vara föranledd genom täta klagomål från de mekaniska verkstäderna, för hvilka motionären ville göra sig till målsman. Han har visserligen i sin motion berört de mekaniska verkstädernas intresse i den föreliggande frågan, men han har icke kunnat återöppna några klagomål från desamma därför att tullen införts. Då kan naturligtvis motionen icke tydas på annat sätt, än att här nu skall börjas samma strid, som utkämpades 1892, då vi efter mycket arbete sökte åstadkomma väl afpassade industritullar i sammanhang med landbrukstullar och att man nu vill börja med den lilla fina kilen, »tackjernstullen», för att efter dess upphäfvande sedan upphäfva tullen på gjutgods och derefter tullen på maskiner och redskap och på så sätt skilja industrien från landbruket och möjligen göra en sprängning i den tulltaxa, som nu till stor båtnad för landet blifvit införd.

Huru skall man annars kunna förklara, att en motionär vågar efter en så kort tid, som den som nu föreligger, stödja sina påståenden om erfarenheten af tullens verkan.

Om man går till tiden för senaste tulltaxas införande, torde man finna, att tulltaxan gillades och fastställdes den 8 juni 1892, att lända till efterrättelse från och med den 21 juni 1892, och att således med de siffror, motionären framlagt, han stöder sin erfarenhet på verkan af denna tull under endast $2\frac{1}{2}$ år. Men lyckligtvis äro de verkningar, han har velat framhålla genom sina slutsatser, redan väl vederlagda af den förste ärade talaren i denna fråga, och jag skall icke trötta kammaren med att göra det på nytt. Men jag vill blott påvisa, att den rigtuing, i hvilken motionen går, stöder sig på den sorgliga principen, att vi icke fortfarande skulle förhindras att vara i tillfälle förädla våra varor, utan man uppställer såsom ett önskningsmål, att Sverige så länge som möjligt endast skall exportera malm. Man börjar med denna lilla förädling, om jag så får kalla det, som ligger i att förvandla malmen till tackjern, och man börjar sätta i fråga, huruvida man icke skulle kunna frantaga denna handtering det lilla skydd, man lyckats skaffa den 1892. Jag frågar, om det kan vara ett önsk-

ningsmål, säger jag ännu en gång, att åstadkomma en ökad malmexport, hellre än att man ökar tackjernstillverkningen och derigenom understödjer den möjliga användningen af svenskt tackjern i större skala. Nu har motionären, såsom redan påvisats, velat draga den slutsatsen, att då importen af engelskt tackjern icke aftagit, sedan tullen kom, har tullen icke verkat till förebyggande af sådan import. Hvar och en, som ser på de siffror, som föreligga i afseende å vår gjutgodstillverkning och de mekaniska verkstädernas tillverkning, bör komma till den slutsatsen, att ett sådant resonnement är origtigt. Ty just att importsiffrorna stå på samma ställe och icke hafva följt den utveckling, som föreligger i afseende å behovet af såväl gjutgods som maskiner och redskap, visar, att hade icke tullen varit, så hade ökningen sannolikt varit ganska betydlig.

Ser man nu till det, som skulle vara det viktigaste i motionärens framställning, nemligen att de mekaniska verkstäderna skulle genom att få betala denna lilla tackjernstull förhindras i sin tillverkning derhän, att den skulle inverka minskande på deras export af färdiga maskiner och redskap, så behöfver man endast gå till statistiken. Man finner då, att vid den tidpunkt, då tullkomitén afgaf sitt betänkande, utgjorde denna export af maskiner och redskap i stort taget — jag har sammanlagt de olika grupperna i kommerskollegii berättelse — 2,892,000 kronor, steg 1893 till 5,029,000 kronor och 1894 till 6,600,000 kronor. Detta tyder således icke på, att de mekaniska verkstäderna hafva genom att betala denna lilla tackjernstull blifvit satta ur stånd att exportera sina effekter, utan de hafva kunnat göra det och, som bättre är, i vida större skala.

Går jag vidare och ser till, huru denna tackjernstull, som man nu så starkt beklagar, att den, så att säga, utgör en beskattning på de mekaniska verkstäderna, huru denna tackjernstull kan inverka på deras tillverkningspris, så uppgifver motionären, att tackjernstullen 1894 uppgick till 224,000 kronor. Jemför jag denna summa med de mekaniska verkstädernas tillverkningsvärde 1893, det senaste år, för hvilket siffror äro tillgängliga, torde herrarne finna, att, då jag uppgifver detta till cirka 34 millioner, en siffra af 224,000 kronor i tull på engelskt tackjern icke spelar någon roll. Och slutligen, om man blott vill tillvarata de mekaniska verkstädernas intressen, tror jag, man gör detta mycket bättre derigenom, att man låter dem betala denna lilla tull, då med dess borttagande sannolikt inom en ganska snar framtid skulle följa borttagandet af tullen på färdigt gjutgods. Och jag tror, att om man låter de mekaniska verkstäderna få välja, om de önska betala denna lilla tull på tackjern, så föredraga de det hellre, än om tullen på färdigt gjutgods samtidigt skulle borttagas, i afseende å hvilken majoriteten inom bevillningsutskottet, för att göra fällan så mycket säkrare, försigtigtvis afslagit den gjorda framställningen.

Jag skall icke tvista med de herrar teoretici, som påstå, att man icke kan undvara det engelska tackjernet vid vår mekaniska verkstadsindustri. Men hvad jag vågar bestämdt påstå, är, att genom tullens införande hafva de mekaniska verkstäderna funnit med sin fördel öfverensstämmande att icke använda engelskt tackjern för andra ända-

*Ifrågasatt
tullfrihet för
tack- och bar-
lastjern samt
skrot.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
tullfrihet för
tack- och bar-
lastjern samt
skrot.*

(Forts.)

mål än dem, för hvilka det tills vidare är absolut nödvändigt, under det att, om tullen borttages, det engelska tackjernet kommer att användas i vida större skala, än för närvarande eger rum, och äfven för sådana behof, der det svenska nu utan olägenhet användes.

Då jag jemför de skäl, som vid tullens beslutande och äfven i dag blifvit anförda för dess bibehållande, med de teoretiska skäl, som vid flera tillfällen blifvit framhållna och som ty värr tyckas hafva sin rot vid våra tekniska högskolor, så kan jag icke finna annat, än att det vore lyckligt, om de tekniska högskolornas representanter ville vid sina besök på respektive orter göra klart för sig, hvad tullens borttagande betyder för denna industri, och jag kan ej heller se annat, än att tiden nu är olämpligt vald att taga bort denna tull, då just nu tackjernspriset i England är i stigande och då således denna ursprungligen för lågt satta tull snart kunde komma att blifva en rätt afpassad siffra. Utan att denna siffra är rätt afpassad, kan det icke blifva möjligt för någon jernindustri att i stort slå sig på att åstadkomma ett det engelska tackjernet liknande gjuttackjern. Men då den tidpunkten inträffar, vågar jag mot herrar teoretici påstå, att en sådan industri kommer att uppstå, och detta till fördel för jernhandteringen och de mekaniska verkstäderna.

Huru jag än ser saken, får jag säga, att huru liten betydelse tullen kan synas ega både med afseende å de mekaniska verkstäderna och tackjernstillverkningen, så tror jag det skulle medföra sorgliga följder, om någon förändring skedde. Och det vore olikt denna kamrere att efter så kort erfarenhet göra en rubbning i så viktiga förhållanden som dessa. Af dessa skäl anhåller jag om bifall till reservanternas förslag.

Herr Reuterswärd: Jag hade hoppats att icke behöfva uppträda under dagens sammanträde, synnerligast sedan den förste ärade talaren på ett så upplysande och fullständigt sätt framhållit nödvändigheten af att skydda tackjernsfabrikationen medelst tull, men ty värr har sedan dess en af mig högt värderad vän, en man, till hvilken hela brukssocieteten står i största förbindelse för de många tjänster, han gjort vår handtering, uppträdt och talat för tackjernstillverkningens afskaffande samt sökt visa, att denna tull icke gagnat producenten.

En i sanning hård dom, som vetenskapen velat lägga i dagen och som i sina konsekvenser skulle vara en förkastelsesdom öfver hela skyddssystemet; men lyckligtvis bevisa de faktiska förhållandena motsatsen.

Att tullar icke kunna skydda mot vidriga konjunkturer på världsmarknaden, erkännes gerna, men huru skulle det sett ut för den ifrågavarande industrien, om tullen icke funnits?

Tackjernstillverkningen har under de senaste åren uppehållits, jag kan säga uteslutande, på framtida förhoppningar, och lyckligtvis redan förliden höst började dessa förhoppningar ljusna allt mer och mer; det blef då en ganska liflig efterfrågan både för inrikes förbrukningen och speciellt för exporten. När man här talar om det ena årets export och jemför den med det andra årets, kunna dessa liksom många andra siffror med bästa vilja i världen i kommerskollegii berättelse aldrig blifva fullt

exakta. Man tager nemligen icke i betraktande de stora massor t. ex. af tackjern, som i årtal legat lagrade på vägarna här i landet. Det har bokstafligen varit rigtiga berg af tackjern lagrade, och ingen enda har ens efterfrågat: hvad viljen I sälja det för? Handteringen har drifvits endast för att man icke kunnat eller velat afskeda den stora arbetareskara, som för handteringen varit anställd. När en handtering till följd af den stora verldskonkurrensen varit utsatt för så många svårigheter som den svenska jernhandteringen under senare tid, bör hvar och en, som har något intresse för våra små eller stora industrigrenar, icke lägga sten på börda genom att förvärta ställningen. Det har visserligen af den andre talaren i ordningen sagts, att någon nämnvärdt stor förbrukning af svenskt gjutjern icke har förmärkts, sedan tullen åsattes. Jag beder honom ursäkta, att jag frågar: huru vet han det exakt? Det vet ingen, om man icke, snart sagdt, skulle gå till hvar enda masugn och der taga reda på, huru förhållandet är. Ty, mine herrar, det har under de senare åren — jag talar af egen erfarenhet — från våra masugnar producerats en mängd gjutgods-effekter, tagna direkt ur masugnen utan omsmältning. Dessa produkter blifva visserligen icke så vackra och prydliga, som man får dem från gjuterierna eller mekaniska verkstäder, men de äro fullt användbara för sitt ändamål. Denna produktion tages ej heller med i beräkningen, när man gör upp sina kalkyler öfver huru mycket svenskt tackjern, som numera användes till gjutgods. Detta af mig nämnda förhållande har sparat åt landet mycket penningar genom att den stora allmänheten kunnat köpa inhemsk vara, och detta för billigare pris, än hvad den finare varau betingar, som till stor del tillverkas af utländskt gjut-tackjern. Denna billigare vara har den stora fördelen, att den är hållfast. I motsats till den ärade chefen för kommerskollegium får jag säga, att det spelar icke så liten roll för konsumenten att äfven få sådant, som kallas finare gjuterivaror, såsom trädgårdsoffor, trädgårdsstolar och dylikt, som är hållbart. Jag vill berätta, att jag köpte här om året från ett gjuteri här i Stockholm en dyrbar soffa. Den var utställd på gården, och när kuken en dag körde fram, tog svängeln i soffan, som drogs omkull och i tusen bitar. Hade den varit gjuten af svenskt gjuttackjern, hade den icke gått sönder. Sedan har jag också begagnat mig af från masugnen sjelfgjordt gjutgods, och det håller.

Den förste talaren nämnde om ett förhållande, som äfven jag känner till, nemligen att i åtskilliga proviuser, sasom Småland, Östergötland, Vermland, Nerike, är en sådan massa af masugnar nedlagda, att de utgöra en högst betydlig procent af alla masugnar, vi hafva i landet. Detta därför, att de löna sig alldeles icke, särdeles i de orter, der man begagnar träkol för att förädla en vara till det högsta möjliga. Det lönar sig icke der att köpa dyra träkol för att göra vanligt smides-tackjern; men deremot finnas orter med långt afstånd till förädlings- verk och brist på kommunikationer, der en närbelägen mindre masugn kan köpa billigare kol och ändock vara till stor nytta för orten. Vi hafva icke jeruvägar öfver allt i bergsdistrikten; det hör till sällsynt- heterna der. Der finnas mindre bergsmän, som hafva en liten andel i en masugn. De slå sig tillhoppa en 20 à 30 stycken, bygga en mas-

*Ifrågasatt
tullfrihet för
tack- och bar-
lastjern samt
skrot.*

(Forts.)

ugn, och hvar och en bryter malmen i de små förvärfvade grufvorna; forslingen verkställa de med eget folk och egna dragare. På detta sätt få de, snart sagdt, den enda kontanta inkomst, de kunna förskaffa sig. Ty, såsom herrarne veta, i vår bergsbygd finnas icke några större jordbruk, utan det ligger en lapp här och en lapp der, och kunna de föda på ett litet $\frac{1}{8}$ hemman ett par hästar för att verkställa körs-lorna med och dubbla antalet kor, så är detta i allmänhet hela deras jordbruk. Hafva vi nu rätt eller böra vi, mine herrar, sedan vi gifvit de större industrierna och icke minst jordbruket ett skydd, med hvilket de kunna vara i det allra närmaste belåtna, handla vi då rätt, vi större fabrikanter, att nu säga: det spelar ingen egentlig roll för oss, om de små gå under! Men för dem spelar det en roll, en högst betydlig roll att kunna fördelaktigt afsätta afkastningen af den skogs-egendom, de ega, eller de grufvor, de äfven ega. Man har knappt rätt, det vågar jag säga, att se saken så en bagatelle, utan man får taga i betraktande, hvilka som blifva lidande af detta, och det är deras rätt vi hafva skyldighet att bevaka och icke uteslutande förädlings-industrien, ty den är redan skyddad.

Det var en talare från motsidan, som, då vi höllo på med tullen å läder och skodon, yttrade, att han önskade, att det skulle stanna vid det nuvarande. Jag hoppas, han har samma grundsats beträffande tack-jernet, att vi böra stanna vid den tull, som för närvarande finnes, och att vi således i det afseendet äro alldeles ense. Men, mine herrar, jag tror, det är ett misstag, då man i allmänhet säger, att vi skola skydda den eller den industrien och ställa den på fötter. Det är ett mycket vackert mål, men det enda medlet för att åstadkomma ett ännu större, detta är att skaffa arbetsförtjenst åt vårt lands arbetarebefolkning. Ty jag kan försäkra herrarne, att om blott de 5 bruk, som ligga i den socken, der jag bor, skulle läggas ned, så vågar jag påstå, att hela socknen skulle efter 10 år vara bragt till fattigdom, efter det att den varit i ganska stor välmåga, ty det är de, som förtjena, hvilka hafva kol att sälja och forslingar att utföra för fabrikanterna. Och man får icke säga, att den talar i eget intresse, som är producent eller fabri-kant, utan han talar med lika mycket skäl för arbetsklassens och be-folkningens intressen. Emellertid, på de skäl, som så väl utvecklats af den förste talaren, anhåller jag om afslag å utskottets hemställan i denna punkt och bifall till reservanternas förslag.

Herr Dahlberg: Det är naturligtvis mycket svårt för mig att taga till ordet efter den siste talaren, men då jag under loppet af ett stort antal år varit intresserad i en icke obetydlig tackjernsproduktion, har jag någon personlig erfarenhet i hithörande förhållanden, och till-låter mig derfor yttra några ord. Jag beder då först få säga, att med de pris, som för närvarande betingas för vårt exporttackjern, tror jag, att vi genom produktion deraf bedrifva en ganska lönande affär. Det exporterade tackjernets jemförelsevis höga pris för närvarande beror delvis på den ökade konsumtionen på världsmarknaden, men också i icke så oväsentlig mån derpå, att erfarenheten alltmera visat, att vårt träkolstäckjern i flera fall icke kan ersättas af något annat. Utskottet har konstaterat:

»att införseln af engelskt tackjern icke minskats genom påläggning af 1892 års tullsats,

att förbrukningen af svenskt träkolstäckjern för gjutning icke efter tullens införelse ökats,

att priset på det svenska träkolsgjuttackjernet, som efter liksom före tullens åsättande användts till blandning med det engelska för åstadkommande af starkare gjutgods, icke stigit, utan tvärtom nedgått i jembredd med annat jern,

att ingen inhemsk tillverkning af koksgjuttackjern uppstått,

att, under det landets tackjernstillverkare icke haft någon som helst nytta af den åsatta tullen, gjuterierna och de mekaniska verkstäderna deremot af densamma haft väsentlig skada, i det de fått sin råvara fördyrad med tullens hela belopp, uppgående till cirka 18 procent af värdet, och sålunda hafva betydligt ökade svårigheter, särskildt att uthärda konkurrensen vid export, samt

att en finanstull å inemot en fjerdedels million sålunda upptagits å gjutgods, som till största delen måste räknas till de för den stora allmänheten nyttiga och nödvändiga artiklarne, under det att statskassan ej varit i behof af en sådan beskattning.»

Dertill hade utskottet, enligt mitt förmenande, mycket gerna kunnat lägga, att en tull, åsatt det importerade tackjernet, just för närvarande skulle medföra ganska stora olägenheter för de svenska jernproducenterna. Det lär icke kunna förnekas, och vi hade tillfälle öfvertyga oss derom härom dagen på nationalekonomiska föreningens möte, att ett uppsving dels redan inträdt, dels förestår för våra förnämsta exportprodukter. Det lär ej heller kunna hindras, att de svenska jernproducenterna begagna sig af detta uppsving, för att, om så nödigt är, komplettera sina verkstäder. Herrarne förstå lätt, hvartill jag vill komma. Det svenska tackjernet är alldeles för dyrt och godt för att till en hel mängd byggnadsändamål kunna eller ens bära ersätta det sämre engelska jernet. En hel mängd gjutgods, som för den svenska bruksindustrien, och jag vågar särskildt betona äfven för den svenska hyttindustrien, är oundgängligen nödvändigt, erhålles för ett vida lägre pris, därför att det kan åstadkommas medelst en blandning af engelskt gjutjern. Vid sådant förhållande synes det vara i svenska bruksindustriens särskilda intresse, att icke just nu, utan åtminstone efter mera moget öfvervägande, pålägga tull på en vara, af hvilken vi kanske få ett ganska stort behof i den allra närmaste framtiden. Det är endast detta skäl, jag velat lägga till dem, utskottet framfört, och anhåller att få yrka bifall till utskottets framställning.

Herr Almström: Jag skulle icke behöft yttra mig i denna fråga, som blifvit så vidlyftigt behandlad, om jag icke hade en anmärkning att göra emot den uppställning af siffror, som af herr Åkerman blifvit gjord. Enligt hans uppgift skulle tillverkningen af tackjern under sista 5-års-perioden varit mindre än under den näst föregående. Enligt de siffror, som vi inom utskottet fått oss till handa, ställer sig förhållandet på ett annat sätt. Under perioden 1885—1889 tillverkades nämligen 2,241,000 ton tackjern, under det att under sista 5-års-perioden tillverkningen steg till 2,348,000 ton. Det är således en ökning af

*Ifrågasatt
tullfrihet för
tack- och bar-
lastjern samt
skrot.*

(Forts.)

Ifrågasatt tullfrihet för tack- och barlastjern samt skrot. 107,000 ton. Om således under dessa år tillverkningen vid masugnarna ökats så mycket och på samma gång tillverkningsvärdet vid de mekaniska verkstäderna stigit från 31 millioner till nära 35½ millioner kronor, så har naturligtvis, då under samma femårsperiod importen af tackjern från utlandet endast ökats med cirka 22,000 ton, en större mängd svenskt tackjern blifvit använd inom landet för tillverkning af svenska artiklar.

(Forts.)

Hvad motionen beträffar, synes det mig, såsom också herr Fränckel påvisade, att den är ett försök att göra en attack på tulltaxan, som, om den lyckades i denna punkt, sedermera möjligen skulle medföra vidare följder, och den present, som motionären säger sig vilja gifva de mekaniska verkstäderna, är icke allenast tvifvelaktig, utan absolut skadlig för dem, då han samtidigt föreslår en nedsättning i tullen på åtskilliga gjutgodsartiklar till hvad som gälde före år 1892.

Dessutom får jag säga, och jag åberopar dervid en auktoritet, som jag tror herr Åkerman icke kan jäfva, att det finnes en möjlighet för de svenska tackjernstillverkarne att åstadkomma billigare tackjern, och detta genom användande af kiseljern vid tackjernstillverkningen. Det är att hoppas, att denna metod skall komma att införas. Det har visserligen icke skett ännu, men så hafva icke heller mer än 3 år tilländagått, sedan tullsatsen å tackjern började tillämpas.

Hvad slutligen frågan om Norge och mellanrikslagen beträffar, får jag säga, att jag, för min del, icke kan anse det vara en klok politisk åtgärd att, medan underhandlingar med detta land pågå, på förhand bortgifva en trumf, som man har på band. Detta är af den förste talaren framhållet, och jag tror icke, något bevis därför behöfver anföras.

Jag yrkar afslag å utskottets förslag och yrkar, att den gamla tullsatsen å nu ifrågavarande artiklar må bibehållas.

Herr Stridsberg: Jag är köpare af svenskt tackjern och skulle ju då tydligtvis tycka, att det vore bra, om det icke funnes någon tull å denna vara, men det gör jag icke, och jag skall gifva skäl därför. Då tullen år 1892 åsattes tackjern, antog man väl, att priset å denna artikel skulle stiga, men det har det icke gjort, utan tvärtom. Det har icke någonsin varit så lågt som på senare år, och särskildt i början af förra året var priset på tackjern så lågt, att jag icke minnes mig hafva köpt tackjern till så lågt pris. Då härtill kommer, att vi, som använda tackjern, hafva tull på våra färdiga produkter, så hafva vi icke skäl att önska någon rubbning i de bestående förhållandena. Jag kommer således att rösta för reservationen och således för tullens bibehållande vid samma belopp som förut.

Herr Åkerman: Jag har begärt ordet till följd af att den näst siste talaren sade, att jag gjort en oriktig framställning af de statistiska siffror, som jag angaf. Jag ber då få nämna, att dessa siffror rörde icke tackjernstillverkningen annat ä, så att säga, i förbigående, och då i ett sådant samband med Sveriges tackjernsforbrukning efter 1892, att det alls icke kunde komma i fråga att göra någon femårsuppdelning af vår tackjernstillverkning. Om densamma under de sista fem åren

varit större eller mindre än under den närmast föregående femårsperioden, har icke det ringaste att göra med min bevisföring, och jag har icke haft någon anledning att efterse, huru dermed sig förhåller, men betviflar visst icke, att de af min ärade vän på stockholmsbanken härföver lemnade siffrorna äro alldeles rigtiga.

Beträffande herr Almströms åberopande af en auktoritet, som jag icke skulle kunna jäfva, att det finnes ett sätt att med tillsats af kiseljern möjliggöra svenskt tackjerns användande till framställning af ordinärt gjutgods, så kan jag så mycket mindre göra detta, som jag år 1889, med hänsyn till att tackjern kanske snart skulle komma att beläggas med tull, i Jernkontorets Annaler meddelade ett sätt att med tillhjälp af kiseljern göra en tackjernstull för Sverige så fruktbarande som möjligt. Hade denna metod här i landet blifvit använd, skulle det verkligen hafva funnits en möjlighet att äfven i våra små masugnar, med en tillverkning på gammaldags vis, kunna draga nytta af tackjernstullen, ty då hade man icke sjelf behöft framställa ett dyrbart kiselrikt tackjern, utan tvärtom kunnat lägga an på en så billig tackjernstillverkning som möjligt genom att med minsta möjliga kolåtgång bereda ett huru kiselfattigt tackjern som helst och sedan vid dess användning i gjuteriet genom tillsats af en mindre del utifrån importeradt kiseljern göra blandningen nog kiselrik för det afsedda ändamålet. Just den omständigheten, att tackjernstullen, äfven med tillhjälp af sagda meddelande, icke medfört den åsyftade verkan, utgör för mig skälet, hvarför jag icke längre har någon förhoppning om tackjernstullens nytta för Sverige. År 1892 lutade äfven jag åt tackjernstullen, i förhoppning om att man just med tillhjälp af nyssnämnda kiseljernsmetod skulle bereda någon fördel åt vår jernstillverkning, men då denna förhoppning af erfarenheten gäckats, är det nu alldeles slut med mitt hopp om tackjernstullens gagn.

Det finnes för öfrigt en anledning att nu i sjelfva verket vänta mindre af denna tull än på den tiden, då den åsattes. Då fans nemligen i utlandet vida bättre tillgång på billiga puddelsslagger, som kunde lämpa sig för att deraf med koks bereda ett för nyssnämnda ändamål andvändbart kiseljern; men dessa tillgångar hafva sedan dess så medtagits för tillverkning af Thomastackjern, att kiseljern numera knappast torde kunna fås till relativt så lågt pris som då.

Herr Reuterswärd: Då jag nyss hade ordet, glömde jag att yttra något, som jag hade på sinnet, nemligen att, om så lyckligt vore, att en å ömse sidor fördelaktig mellanrikslag kan åstadkommas, jag till ett annat år skulle vilja lägga det då blifvande bevillningsutskottet på minnet, att, då tackjernstullen icke spelar den ringaste betydelse för Norge, emedan detta land icke använder vårt tackjern, utan der är det endast fråga om skrottullen och tullen å barlastjern, det icke finnes något hinder för bevillningsutskottet att föreslå Riksdagen att dela på denna rubrik, likasom man delat på de speciella sorterna i rubriken jern och stål. Man skulle då få en rubrik: »tackjern». På denna artikel skulle man då åsätta tull. Sedan kunde man få i en ny rad under samma rubrik: skrot och barlastjern fritt. Man kan ju för sänjans skull göra någonting i den vägen. Men att

*Ifrågasatt
tullfrihet för
tack- och bar-
lastjern samt
skrot.*

(Forts.)

Ifrågasatt tullfrihet för tack- och barlastjern samt skrot. nu på förhand skänka bort en trumf eller gifva till spillo en vigtig industri utan ändamål, det kan jag icke vara med om.

(Forts.)

Herr Ekströmer: Efter det sakrika utlåtande, som utskottet lemnat, och äfven det sakrika anförande, som af chefen för kommerskollegium blifvit framfördt, skulle jag kunna inskränka mig till att instämma med utskottet och med den ärade talaren. Jag tror emellertid, att saken kan icke annat än vinna på, att hvar och en frambåller de synpunkter, hvarur han ser den. Jag ber därför att för några ögonblick få taga herrarnes tid i anspråk.

Till en början har då erfarenheten visat, att den ifrågavarande tullen icke har kunnat verka något, d. v. s. den har icke verkat till höjning af priset på tackjern, och huru skulle den egentligen kunnat göra det? Då man betraktar siffrorna ifrån den officiella statistiken och der ser, att utförseln af tackjern utgjorde, för år 1895, 85 eller nära 86 millioner kilogram samt införseln för samma år utgjorde 39 millioner kilogram, således ett öfverskott af omkring 54 millioner kilogram, så är det gifvet, att, med en så stor tillverkning och äfven om icke ett enda kilogram utländskt tackjern infördes i vårt land, priset måste ställa sig efter det pris, som det svenska tackjernet kan betinga sig på världsmarknaden. Det är också hvad som inträffat.

Det har visats, att det tackjern, som införes till vårt land, utslutande användes för gjuterierna och icke lämpligen kan ersättas af något tackjern, tillverkad i landet. Dessa gjuterier kunna delas i två grupper. Den ena gruppen äro sådana gjuterier, som hufvudsakligen tillverka maskingods och annat gods, der man behöfver större styrka på jernet, och som hufvudsakligen använda det svenska tackjernet, men för att göra detta mera lättflytande måste tillblanda en viss kvantitet, ungefär 25 procent, engelskt tackjern. För dessa gjuterier och mekaniska verkstäder, som tillverka sådant gods, utgör tullen icke, det medgifver jag gerna, någon tunga eller känbar beskattning. Den uppgår knappt till 1 procent af varans värde. Den andra gruppen består af sådana gjuterier, som tillverka handelsgjutgods, i hvilket ingår hufvudsakligen engelskt tackjern, med tillsats af en ringa kvantitet skrot för att få den erforderliga styrkan. För denna vara åter ingår råvaran till $\frac{1}{3}$ af värdet. När man nu vet, att tullen på råvaran utgör 18 à 20 procent af värdet (det är ju ganska betydligt), så finner man, att den extra beskattningen på det färdiga gjutgodset utgör 6 à 7 procent af varans värde. Herrarne måste medgifva, att det är en allvarsam beskattning på en inhemska vara. Dess följderna hafva också visat sig, i det att flera sådana etablissemang på senare år fått nedläggas. Så är t. ex. fallet med etablissemang vid Hult, hvilket sysselsatt sig med tillverkning af handelsgjutgods i stor skala och som gjort stora och dyrbara anläggningar, som förra året måste sluta upp dermed. Det är dock någonting att gifva akt på. Tillverkningen af handelsgjutgods är verkligen icke obetydlig. Man har visserligen icke några officiella uppgifter, huru stor den är, emedan allt gjutgods sammanföres.

Det är äfven en annan sak, som jag ber att få framhålla, och det är svårigheten att kunna exportera svenskt gjutgods. En del af

dessa etablissemment hafva börjat en dylik export. De hafva skickat sina artiklar till Norge, till Afrika med flera länder. Men det har visat sig ganska stora svårigheter att kunna konkurrera med de länder, som icke hafva en sådan extra beskattning som den, vi få betala, uppgående till 6 à 7 procent af varans värde.

Då man redan på förhand kan veta frågans utgång i denna kammare, skall jag icke göra något yrkande, jag har endast velat framhålla dessa synpunkter till vidare utredning af frågan.

Ifrågasatt tullfrihet för tack- och barlastjern samt skrot.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, måtte besluta, att nuvarande tull för tack- och barlastjern samt skrot skulle bibehållas; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 7—9.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Herr talmannen tillkännagaf, att efter öfverensstämmelse med herr talmannen i Andra Kammaren omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen komne att anställas vid kamrarnes sammanträden nästkommande onsdag öfver de voteringspropositioner för sådana omröstningar, som redan blifvit eller före nämnda dag blefve af båda kamrarne godkända.

Herr statsrådet *Groll* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående beviljande af statsbidrag för ny reglering af viss del af Mariestad i följd af den staden år 1895 öfvergångna brand, och
 2:o) angående anslag till beredande åt lappar inom Jukkasjärvi och Enontekis socknar af Norrbottens län af eftergifter i viss dem åliggande ersättningsskyldighet.

Föredrogs å nyo och lades till handlingarna konstitutionsutskottets den 15 och 17 i denna månad bordlagda memorial n:o 6, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande konstitutionsutskottets den 15 och 17 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 7, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse

af 2 § 4:o och 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen äfvensom väckt motion om ändring af 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen.

Punkterna I och II.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten III.

Friherre Klinekowström: Jag har icke begärt ordet för att i någon mån motsätta mig den nu föreslagna förändringen, men jag skulle vara särdeles tacksam, om någon af konstitutionsutskottets härvarande ledamöter ville gifva mig förklaring öfver, hvarför, när man nu gör en förändring, man icke i densamma inför rikets nu gällande mynt, utan sätter böterna exempelvis i skillingar. Till försvar för en sådan åtgärd kan man visserligen anföra, att nu gällande paragrafer, bland hvilka den nu föreslagna kommer att infattas, innehålla myntfoten riksdaler och skillingar. Men då tyckes mig vara lika praktiskt att föreslå en förändring af alla dessa olika myntsorter och sålunda komma in på en gemensam myntfot i afseende å våra grundlagar. Jag har för öfrigt intet yrkande att göra.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

*Utsträckning
af rättigheten
att anlägga
boktryckeri.*

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 15 och 17 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 1 och 5 tryckfrihetsförordningen.

Herr Stråle: Jag och säkerligen alla äro varmt öfvertygade derom, att tryckfriheten i ett land är ett oundgängligt vilkor för ett fritt sambälle, och äfven om missbruk af denna tryckfrihet emellanåt förspörjas, lär väl ingen kunna bestrida, att fördelarne af tryckfriheten äro så ojemförligt stora, att dessa missbruk icke äro något att fästa sig vid. Allmänt torde man väl också vara öfverens derom, att tryckfrihetsförordningen är behäftad med allvarsamma brister. Vi veta dock alla, att tillförene mångfaldiga försök äro gjorda att förbättra författningen och bringa den till större klarhet, tydlighet och bestämdhet.

När ett betänkande från Riksdagens konstitutionsutskott i en tryckfrihetsfråga framkommer, torde man väl haft skäl att vänta, att förslaget skulle innehålla ett försök att förbättra nämnda förordning, som, jag må säga det, verkligen är unik för vårt land. Talar man med en utländing om vår tryckfrihetsförordning, så står man alldeles svarslös. Nog torde det kunna ifrågasättas, huruvida det förslag, som 1896 års konstitutionsutskott framlagt, skall vara någon förbättring, om det icke snarare är en försämring. Flera gånger tillförene hafva från Riksdagens konstitutionsutskott framlagts mer eller mindre genomgripande, efter min åsigt mindre välbetänkta förslag till ändring af förordningen angående boktryckerier, ett par gånger åtminstone i den utsträckning,

som en ledamot från Andra Kammaren i konstitutionsutskottet i reservation föreslagit. Dessa förslag hafva dock icke rönt någon framgång, utan städe blifvit förkastade.

Nu framkommer utskottet med samma förslag, som afhandlades vid 1895 års riksdag. Jag var af sjukdom förhindrad att då närvara, men jag har med mycket intresse läst, hvad en ledamot af denna kammare, herr Annerstedt, då yttrade. Han sade nemligen:

Under sådana förhållanden torde det få anses såsom ett lämpligt tillvägagående i denna lagstiftningsfråga, att man icke utbryter en enda detalj och derom framlägger förslag, utan att man först gör ett försök att få ett organiskt och fullständigt förslag till tryckfrihetslag och, först sedan detta visat sig omöjligt att åstadkomma, tillgriper de partiella reformernas väg. Nu synes icke något bevis förefinnas derom, att det skulle vara omöjligt att få till stånd en förbättrad tryckfrihetslag.

Också blef detta konstitutionsutskottets förslag vid 1895 års riksdag i denna kammare afslaget med 71 röster emot 27. Förefinnes då verkligen ett behof att utsträcka rätten att anlägga boktryckerier? Utskottet säger härom:

Många platser å landsbygden hafva visserligen redan nu sådana, särskildt för dem afsedda tidningar, men den omständigheten, att dessa icke få tryckas annorstädes än i stad, som kanske ligger mycket långt afvägset, förorsakar naturligtvis både utgifvare och allmänhet så mycken tidsförlust och så betydligt ökade kostnader, att ändamålet med dylika tidningar icke till fullo ernås.

De tidningar, som utgifvas i städerna, efter hvars och ens olika smak, äro ju mer eller mindre samhällsbevarande och äro i allmänhet författade med någon urskilning. Men tro herrarne icke, att tidningar, som komma att utgifvas på långt afstånd ifrån städerna, skulle blifva af den beskaffenhet, att icke möjligen effekten blefve den, att de s. k. »bättre tidningarna», som nu utgifvas i städerna, skulle komma att ersättas af sämre tidningar. Jag befarar, att dessa senare tidningar skulle blifva icke obetydligt sämre. Öfvertygad är jag dock derom, att utskottet icke har afsett, att från boktryckerier i bygderna skulle utgifvas tidningar och broschyrer, som nära nog närmade sig bysqvallret. Men kanske torde det ändock kunna inträffa.

Jag vill gerna medgifva, att i allmänhet köpingar i vårt land äro mera berättigade att hafva boktryckerier än flera småstäder, och om förslaget innehölle, att Konungen egde befogenhet att medgifva köpingar att anlägga boktryckerier, skulle jag icke opponera mig deremot. Nu är det ovilkorligt och skulle således gälla för alla köpingar, och i fråga om landet skulle Konungen jemväl ega befogenhet att tillåta boktryckeriers upprättande.

Anser man då verkligen, att den magt, justitieministern eger, enligt gällande lag, att beifra missbruk, är tillräcklig, och anser man, att det skulle blifva lätt för justitieministern att öfver allt på landsbygden finna lämpliga ombud, om boktryckerier der få anläggas. Då redan efter nu gällande bestämmelser det är förenadt med betydliga svårigheter, för att icke använda ett starkare ord, att kunna verkställa kvarstad, lär det vara uppenbart, att man på aflägsna landtboktryckerier icke kunde utöfva någon magt i det hänseendet, ty verk-

*Utsträckning
af rättigheten
att anlägga
boktryckerier.*

(Forts.)

Utsträckning af rättigheten att anlägga boktryckeri. ställighet af kvarstad blir då ett tomt ord. Särskildt tillåter jag mig fästa uppmärksamhet derpå, att val af jurymän kommer att få en högst egendomlig ställning, om processen eger rum i närmaste stad på långt afstånd från boktryckeriet.

(Forts.)

Jag hemställer därför vördsamt, att kammaren behagade afslå konstitutionsutskottets förslag.

Herr Helander: Då utskottets ifrågavarande förslag till sin lydelse är i alla delar fullständigt lika med det förslag, utskottet afgaf sistlidne riksdag, och då detta förslag, på sätt den föregående talaren redan nämnt, afslogs med 71 röster mot 27, föreställer jag mig såsom reservant, såväl nu som förra gången, att denna kammare icke gerna efter ett års tid skall hafva kunnat ändra sin åsigt så, att kammaren nu bifaller, hvad den förra gången afslog.

Väl är det sant, att i 1887 års förslag var intaget en bestämmelse om att Konungen skulle vara obetaget att tillåta inrättande af tryckerier äfven på annat håll. Man må hafva hvilken åsigt som helst om den saken, så är dock min öfvertygelse, att det vore ganska obehagligt för Kongl. Maj:t att fatta beslut i dylika frågor, och jag anser det i allo olämpligt.

Då jag förra året yttrade mig i frågan, uttalade jag den meningen, att man ej utan trängande skäl bör göra några förändringar i sådan lag som tryckfrihetsförordningen, hvilken, derom äro vi väl alla ense, icke bör få lång tid på sig att lefva; och då kan det väl icke vara lämpligt att under tiden göra ej synnerligen betydande partiella förändringar, hvilka snart, äfven de, kanske finge ändras. Detta var det hufvudsakliga skälet, hvarför jag förra gången var med om att afsiå detta förslag. Dessutom vill jag erinra om att, ehuru ordalydelsen af utskottets förslag icke då var densamma, det likväl i denna kammare afslogs år 1882 med 60 mot 36 röster, 1884 med 62 mot 27 och 1895, såsom nämndt, med 71 mot 27.

Jag hoppas, att kammaren icke nu må hafva ändrat mening, och anhåller, att utskottes förslag måtte afslås.

Herr Hammarskjöld: Måhända erinrar sig en och annan af kammarens ledamöter, att jag vid 1895 års riksdag uttalade åtskilliga betänkligheter mot det förslag, som då var framlagd, och hvilket förslag är detsamma, som i år kommit igen. Mina betänkligheter bestodo deruti, att jag fann oegentligt att lemna åt Konungen att besluta, huruvida boktryckeri får på en viss plats anläggas eller icke. Jag förstår fullkomligt, hvarför man kommit på en sådan tanke. Man anser, att orter finnas på landsbygden, hvarest ett boktryckeri kan ha skäl för sig, men att så icke är fallet öfver allt, detta beroende derpå, att tillgång på personer, lämpliga att utöfva den uppsigt öfver boktryckerier, hvilken tryckfrihetsförordningen föreskrifver, icke allestädes är att finna. Nu har, som sagdt, detta förslag kommit igen, och jag får säga, att jag har kvar samma betänkligheter, som jag hade förut, och jag skall ytterligare lägga litet dertill.

Först och främst är jag icke säker på, hvad utskottets mening är, om Konungen skall tillåta boktryckeris anläggande inom en viss kom-

mun eller på ett särskildt ställe, kanske på begäran af kommunalstämman derstädes, eller om meningen är, att en viss person skall gå in till Kongl. Maj:t och begära, att *han* måtte få anlägga boktryckeri på en viss plats. Är det senare meningen, så är det klart, att i samma stund som denna person upphör att vara egare af boktryckeriet, är Konungens tillstånd förfallet, och det behöfves en ny pröfning och en ny ansökning, för att en ny person skall få fortsätta att drifva boktryckeriet. Detta synes mig något märkvärdigt. Det kan ock medföra svårigheter.

*Utsträckning
af rättigheten
att anlägga
boktryckeri.*

(Forts.)

Vidare får jag säga, att om nu orsaken, hvarför Konungen skall hafva en sådan pröfningsrätt, ligger deri, att boktryckeri icke bör finnas annorstädes än der, hvarest man har tillgång på lämplig person för detsammans öfvervakande, låter det väl tänka sig, att förhållandet, sedan Kongl. Maj:t gaf sitt tillstånd, kan förändra sig så, att några år efteråt någon lämplig person för detta ändamål icke längre der står att finna. Är då meningen, att Konungen skall kunna återkalla sitt en gång gifna tillstånd med deraf följande ekonomiska förluster och svårigheter för boktryckaren? Är detta *icke* meningen, då är ju åter den grundval, på hvilken det hela hvilat, borta, och man har icke den nödiga garantien, att tryckfrihetsförordningens stadganden i detta afseende blifva följda.

Af alla dessa skäl har jag betänkligheter mot den bestämmelsen, att det skall bero på Konungens skön att tillåta inrättande af boktryckeri på viss ort.

Deremot måste jag erkänna, att hvad *köping* beträffar, är skilnaden mellan köpingar och våra småstäder verkligen icke större, än att, då man anser sig hafva tillgång till lämpliga personer i alla våra småstäder, man lika väl kan tänka sig sådana i våra köpingar. Visserligen finnes icke någon rådstufvurätt i en köping, men vi hafva städer, hvarest icke heller finnas rådstufvurätter, men der tidningar få utgifvas. Jag har derfor icke någon betänklighet mot att tillstyrka den del af förslaget, hvilken innehåller, att boktryckeri skulle få anläggas i köping.

Hvarför utskottet har tagit bort den rätt, som den nuvarande tryckfrihetsförordningen medgifver, att utan Konungens tillstånd anlägga boktryckeri inom ett afstånd af högst en half mil från stad, kan jag icke förstå, ty mig vederligt hafva aldrig några olägenheter förspotts af denna rättighet, och att på detta sätt inskränka den rätt, som för närvarande står öppen att anlägga boktryckeri, dertill har jag icke funnit någon anledning.

Jag är således i sak af samma mening som reservanten från Andra Kammaren, herr Elowson, hvilken äfven yrkar bibehållande af rättigheten att anlägga boktryckeri inom ett afstånd af högst en half mil från stad samt utsträckning af rättigheten att anlägga boktryckeri äfven till köping. — Men dessutom ber jag att få nämna ännu en betänklighet, som jag hyser.

Utskottet har tillstyrkt, att när fråga är om boktryckeri, som icke ligger i stad, der rådstufvurätt finnes, skall stämningstiden, som enligt nu gällande stadgande är 8 dagar, förlängas till 14 dagar. Jag erkänner till fullo, att de bestämmelser, hvilka finnas i tryckfrihetsförord-

*Utsträckning
af rättigheten
att anlägga
boktryckeri.*

(Forts.)

ningen angående beläggande af qvarstad samt upphäfvande af sådan, äro af den art, att det trotsar all mensklig skarpsinnighet att få någon reda och sammanhang i dem, men jag känner mig icke öfvertygad om, att icke ytterligare ej obetydliga svårigheter komme att uppstå genom stämningstidens förlängning till 14 dagar. Det är nemligen föreskrifvet, att om icke domstolen har förklarat, att qvarstaden skall stå fast inom en månad, efter det qvarstaden lades, skall densamma upphävas. Jag känner mig icke säker, om icke förlängningen af stämningstiden kan medföra önnu större omöjligheter, än understundom nu är fallet i afseende på tillämpningen af bestämmelserna rörande qvarstad. Det förefaller mig åtminstone, som om en undersökning här borde ega rum, och med anledning af denna betänklighet, så, ehuru jag för öfrigt i sak är ense med reservanten, hemställer jag om proposition på återremiss.

Herr Unger: Det är ganska glädjande för konstitutionsutskottet att till en början få höra, att man ställt så stora förväntningar på utskottet, som att det skulle komma fram med ett fullständigt förslag till en förbättrad tryckfrihetsförordning. Det är visserligen ledsamt, att utskottet icke har kunnat motsvara en dylik förhoppning, men utskottet får trösta sig i medvetandet af hvilka oöfvervinneliga svårigheter ett sådant förslag skulle hafva mött. Då Kongl. Maj:t vid denna riksdag framkommit med förslag till partiella förändringar i tryckfrihetsförordningen och man således bör kunna få gå den vägen, har utskottet nöjt sig med att afgifva yttrande om den motion, som nu föreligger.

De betänkligheter, hvilka redan vid förra riksdagen uttalades, äro nu delvis upprepade, och delvis hafva nya tillkommit.

Hvad nu först köpingarne beträffar, hafva vi af den siste ärade talaren nyss hört, att han i det afseendet icke hyser några betänkligheter. Hans tvekan gälde det föreslagna borttagandet af bestämmelsen om rättighet att få anlägga tryckeri inom en half mil från stad. Det har skett ur synpunkten af önskvärdheten af likformighet i alla stadgarne rörande landet, och det är naturligt, att det nya stadgandet icke skulle hafva retroaktiv kraft i afseende på de boktryckerier, hvilka redan existera. Det borde icke heller kunna medföra någon svårighet för den, hvilken önskar anlägga ett boktryckeri invid en stad, då det endast behöfdes en ansökning, hvilken det icke är antagligt att Kongl. Maj:t skulle afslå.

Talaren frågade, huruvida utskottet tänkt sig, att det skulle vara kommunen, som skulle göra ansökan att få ett boktryckeri anlagdt inom densamma, eller om den enskilde, som ville hafva boktryckeriet, skulle göra framställning derom. För min del har jag aldrig tänkt mig annat, än att detta skulle vara hvar och en enskilds privata angelägenhet, men icke har jag tänkt mig, att, sedan ett sådant tillstånd en gång vore meddeladt, det skulle vara förverkadt i och med densamma sökanden upphörde att drifva det, ty jag känner icke till några för boktryckare i lag bestämda särskilda kvalifikationer, utan rätten att drifva boktryckerirörelse torde väl få öfvergå genom köp, arf eller hvilket annat laga fäng som helst.

Samme talare sade, att det skulle vara betänkligt, derest icke Kongl. Maj:t egde rätt att återkalla ett sådant tillstånd. Det synes mig icke vara betänkligare, än att Kongl. Maj:t icke kan återkalla rättigheten till anläggande af boktryckeri i stad. Det är föga troligt, att förhållandet skulle så förändra sig, att man efteråt skulle sakna lämplig person att å justitieministerns vägnar öfvervaka boktryckeriets alster på platsen, och att boktryckeriet af sådant skäl borde upphöra. Lika väl kunde man tänka sig, att ett dylikt förhållande skulle kunna inträffa i en mindre småstad, och då har Kongl. Maj:t icke rätt att återkalla det genom sjelfva lagen gifna tillståndet. Jag finner denna betänklighet icke vara i ringaste mån afsevärd. Att det skulle vara oegentligt, att Kongl. Maj:t gifver ett sådant tillstånd, har jag svårt att tro, då vi alla veta, att Kongl. Maj:t sjelf år 1887 föreslog, att åt Kongl. Maj:t skulle öfverlemnas rättighet att bestämma de orter på landet, hvarest, i anledning af gjorda ansökningar, tryckerier skulle få anläggas.

*Utsträckning
af rättigheten
att anlägga
boktryckeri.*

(Forts.)

Hvad derefter vidkommer farhågan, att förlängd stämningstid för landet skulle, såsom den siste ärade talaren uttryckte sig, omöjliggöra i ännu högre grad än förut, att kvarstadsproceduren skulle kunna gå så fort, som nuvarande tryckfrihetsförordning föreskrifver, och hvilka stadganden utskottet bibehållit af anledning att utskottet icke ansett sig böra framkomma med några andra förändringar i tryckfrihetsförordningen än sådana, hvilka ovilkorligen påkallades af den ifrågasatta utsträckningen af rätten att anlägga boktryckerier, kan jag omöjligen fatta, att stämningstiden inverkar på detta förhållande, ty redan med den stämningstid, som varit förut, eller 8 dagar, kunde stämningstidens utgång icke afvaktas, innan domstolen skulle pröfva den lagda kvarstaden, enär det då varit absolut omöjligt att få det gjordt inom en månad. Meningen är väl, att sedan exekutor lagt kvarstaden samt ingifvit berättelse derom till magistraten, som underrättar justiti kanslern, hvilken åter har 3 veckor på sig för att fatta beslut, om saken skall hänskjutas till domstol, så skall domstolen inom 8 dagar derefter meddela utlåtande, huruvida kvarstaden skall ega bestånd eller icke. Detta förutsätter, att det är en preliminär åtgärd, som domstolen måste vidtaga, innan målet är instämt. Vid sådant förhållande tror jag för min del icke, att stämningstiden kan i någon mån inverka på stadgandet om kvarstadens häfvande inom en månad. Det är, som sagdt, redan nu svårt, äfven med sådan tolkning, att få kvarstaden häfven inom en månad, och vore omöjligt, om stämningstiden skulle räknas med.

Om kammaren, på sätt den ärade talaren yrkade, vill återremittera ärendet för att tagas i närmare öfvervägande, kan konstitutionsutskottet icke hafva något deremot; likväl tror jag för min del, att det vore ändamålslost, och jag hemställer, om det icke vore en billig och lämplig förändring att medgifva hvad som nu så länge varit påyrkadt, dels att köping skulle få samma rätt som stad, dels att Kongl. Maj:t, på sätt Kongl. Maj:t år 1887 sjelf föreslagit, må kunna gifva tillstånd till boktryckeriers anläggande jemväl å landet, der det pröfvas lämpligt.

Vid förra riksdagen, då frågan var före, anfördes hufvudsakligen politiska och taktiska skäl, hvarför man icke borde vidtaga några för-

Utsträckning af rättigheten att anlägga boktryckeri.
(Forts.)

ändringar i tryckfrihetsförordningen utan i sammanhang med hela lagens omarbetande. Nu hafva dessa skäl, hvilka jag tror voro afgörande för kammarens votum förra riksdagen, till stor del förfallit, sedan Kongl. Maj:t sjelf vid denna riksdag, såsom herrarne veta, framkommit med ett mycket viktigt förslag till partiella förändringar i tryckfrihetsförordningen och hela denna kammare helt visst med mycket intresse väntar framgång åt denna af Kongl. Maj:t framlagda proposition. Under sådana förhållanden yrkar jag nu bifall till utskottets förslag.

Herr von Ehrenheim: Det har mycket länge utgjort en anledning till förvåning för mig, att detta stadgande om förbud att anlägga boktryckeri i landet annorstädes än uti stad eller i dess omedelbara närhet så länge kunnat bibehållas, då det är bekant, att det finnes flere orter på landsbygden, hvilka äro af en vida större betydighet än en stor del af våra småstäder, och der det säkerligen icke skulle vara förenadt med den ringaste svårighet att finna personer, lämplige att utöfva den föreskrifna tillsynen öfver boktryckerier, hvilken varit anledningen till begränsningen. Också har jag för mer än 20 år sedan inom konstitutionsutskottet medverkat till en framställning om en förändring sådan som den, hvilken utskottet nu upptagit, och jag är utskottet verkligen tacksam för dess förslag om en utsträckning af rättigheten att få anlägga boktryckerier, hvilken jag för min del anser vara af behovet i synnerligen hög grad påkallad. Det måste väl anses alldeles orimligt, att för utgifvande af en tidning eller hvilket tryck som helst ett samhälle med 4 å 5000 invånare skall vara reduceradt att vända sig till närmaste stad och icke kunna inom sitt eget område få en så enkel sak till stånd som ett boktryckeri. Det skäl, man här anfört, att förändringen skulle vara så obetydlig i jemförelse med de reformer på tryckfrihetens område, hvilka kunna vara erforderliga, saknar för mig all betydelse, dels därför att jag i allmänhet ej föraktar de små förändringarna och dels därför att denna förändring är af en helt annan art än dem, man för öfrigt önskar i vår tryckfrihet, hvadan således dessa saker icke äro komparabla.

Den anmärkning, som den förste talaren gjorde, har af en senare talare blifvit bemött, och i det afseendet finner jag fullständigt lika med honom, att det är den enskilde personen, som skall begära tillstånd att få anlägga boktryckeri, samt att, om och när han fått detta tillstånd, det sedan icke kan återtagas. Jag tror icke, att det är skäl att uppskjuta en så lämplig och riktig förändring som den föreslagna, och anhåller, att konstitutionsutskottets förslag måtte af kammaren bifallas.

Herr Alin: Då jag i år liksom i fjor hyser en annan åsigt än den, hvilken min högt ärade granne har uttalat, så anhåller jag att, innan öfverläggningen afslutats, få säga några ord.

För min del kan jag verkligen inte annat än förvåna mig öfver att konstitutionsutskottet har ansett sig böra gent emot det bestämda afslag, hvilket dess förslag fick förlidet år, åter igen komma med en hemställan om detsamma antagande. Det är en af alla erkänd sak, att vår tryckfrihetsförordning är behäftad med synnerligen grofva fel,

och enligt min mening är det en skam för ett civiliseradt land, att en dylik lag skall i väsentliga delar få förblifva oförändrad. Den fordrar otvifvelaktigt en fullständig omarbetning. Att under sådana förhållanden komma med ett förslag till en partiel ändring af lagen och utaf en så underordnad betydelse som den ifrågavarande, synes mig origtigt, i synnerhet efter den utgång, frågan fick vid förra riksdagen. Det synes mig så mycket mindre hafva bort ske, som det väl är alldeles klart, att om man någonsin skall kunna hoppas att få hela lagen reviderad, skall det ske derigenom, att alla de, hvilka hafva något intresse af lagens ändring, förena sig till gemensamt arbete därför.

*Utsträckning
af rättigheten
att anlägga
boktryckeri.*

(Forts.)

Här har talats om att uti den omständigheten, att en af Kongl. Maj:t föreslagen partiel förändring nyss af kammaren blifvit i väsentliga delar godkänd såsom hvilande, skulle ligga en afvikelse från den grundsatsen, att man icke bör göra några partiella förändringar i tryckfrihetslagen. Här förefinnes likväl en ganska betydlig skilnad, alldenstund en sådan förändring som den af Kongl. Maj:t nu föreslagna måste erkännas vara i högsta grad nödvändig, under det att det är så långt ifrån att detsamma kan sägas om den, hvilken utskottet här förordar, att det i stället med allt skäl kan ifrågasättas, om den ens är nyttig. Det torde vara fullkomligt riktigt hvad ofta framhållits, att den starka utvecklingen på senare tider af vårt kommunikationsväsen i väsentlig mån minskat behovet af den föreslagna förändringen i tryckfrihetsförordningen, och hvad angår frågan om nyttan af en sådan förändring, hafva sådana betänkligheter uttalats mot densamma, att jag icke kan annat än finna den vara af högst tvifvelaktigt värde. Man kan för öfrigt vara fullkomligt öfvertygad derom, att derest den af utskottet föreslagna ändringen skulle komma till stånd och den sedan skulle visa sig olämplig, skulle hvarje försök att åter upphäfva densamma röna det starkaste motstånd. Jag kan dessutom icke annat än fästa synnerligt afseende vid hvad en högt ärad talare på stockholmsbänken, hvilken äfven i dag uppträdt, yttrade förra gången angående den bestämmelse, som utskottet föreslagit om att gifva Kongl. Maj:t rätt att i särskilda fall medgifva samhällen rättighet att anlägga boktryckerier. Denne talare yttrade då: »hvad som är mycket säkert är, att om Konungen funne sakliga skäl föreligga för att säga nej till framställningar om att få anlägga boktryckerier å något ställe å landet, så skulle åt en sådan vägran gifvas den mest hätska och elaka uttolkning, och den skulle användas såsom vapen emot regeringen för att ådagalägga, hurusom regeringen ville undertrycka den för folket nödiga upplysningen. Den utsträckning, som möjligen bör ske i rätten att anlägga boktryckerier, bör bestämmas genom lag, då enligt min tanke det är särdeles olämpligt att öfverlemnna åt regeringen att efter sin ompröfning bestämma härom».

Jag skall icke vidare upptaga kammarens tid, utan sammanfattar min mening i samma ord, hvarmed friherre Ericson vid 1882 års riksdag afslutade en synnerligen omsorgsfull utredning angående en då ifrågasatt ändring af §§ 1 och 5 tryckfrihetsförordningen. Han yttrade då i denna kammare följande: »då jag således icke kan anse den föreslagna ändringen vara nödig — ännu mindre 'högst nödig' — och då jag icke anser det vara säkert, att den komme att blifva 'nyttig', och

Utsträckning af rättigheten att anlägga boktryckeri. jag derjemte anser den svår att tillämpa, anhåller jag vördsamt om proposition på afslag».

(Forts.)

Herr Bergius: Det erkännes gerna, att vår nuvarande tryckfrihetsförordning är mycket bristfällig och kan behöfva en omarbetning, men jag tror, att man härvid kan gå de partiella förändringarnas väg; att åstadkomma en helt ny lag är förenadt med sådana svårigheter, att det icke låte sig göra på ganska lång tid, och jag tviflar på att utskottet skulle kunna i det afseendet framlägga något förslag, som vunne Riksdagens bifall, kanske icke heller Kongl. Maj:ts. Om man skulle vänta med alla partiella förändringar, intill dess en ny tryckfrihetslag blefve antagen, fruktar jag, att man finge för alltid eller åtminstone för många år afstå från alla partiella förändringar.

I anledning af den anmärkning, som gjordes af en talare, att man icke hade bort borttaga den nu gällande rättigheten att få anlägga boktryckerier inom en half mils afstånd från stad, ber jag få säga, att i händelse utskottets förslag antages, är denna rättighet alldeles icke behöflig, och för öfrigt kan densamma medföra ganska stora olägenheter, därför att städer finnas så belägna, att man på grund af denna rättighet kan komma att få ett boktryckeri inrättadt inom ett annat län än det, der sjelfva staden är belägen.

Den vigtigaste anmärkningen, som gjorts mot förslaget, är enligt min åsigt den, att det skulle medföra svårighet för Kongl. Maj:t att pröfva, huruvida boktryckeri skall få anläggas eller icke. I det fallet får jag återopå den motivering, som innefattas i Kongl. Maj:ts proposition till 1887 års Riksdag, hvilken proposition i detta hänseende innehåller alldeles samma förslag som det, utskottet nu framställt. I motiveringen säges följande: »Å den af Riksdagen år 1870 beslutade grundlagsändring, enligt hvilken boktryckerier skulle få anläggas äfven på landet, vägrade Eders Kongl. Maj:t sanktion, enär svårighet kunde uppstå att på hvarje ort, der boktryckerier enligt Riksdagens förslag finge anläggas, finna lämplig person för uppdraget att såsom chefs för justitiedepartementet ombud vaka öfver tryckta skrifers allmängörande, samt i betraktande jemväl deraf, att handräckning till verkställande af qvarstad å tryckt skrift icke kunde å landet med erforderlig skynsamhet erhållas. Så mycket torde Eders Kongl. Maj:t dock kunna gå Riksdagens en gång uttalade önskan till mötes, att det må vara medgifvet att anlägga boktryckeri utan särskildt tillstånd i köpingar, samt med Konungens tillstånd å de ställen på landsbygden i öfrigt, der Konungen finner det kunna ske utan åsidosättande af den tillsyn, som åt skrifers utgifvande bör egnas».

Mig synes, att i denna motivering äro fullständigt innefattade skälen, dels för att man icke skall gå så långt att medgifva boktryckeriers inrättande hvar som helst, som äfven för den meningen, att Kongl. Maj:t skall vara obetaget att medgifva boktryckeriers anläggande på annat ställe än i stad eller köping.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Stråle: Jag har icke hört, att någon bestridt mitt påstående, att redan den nu gällande lagens bestämmelser göra, att verkställighet

af qvarstad möter synnerligen stora svårigheter. Icke heller har jag hört, att någon bestridt, att i händelse detta förslag antoges, skulle, särskildt i fråga om de boktryckerier, hvilka äro belägna på långt afstånd från närmaste stad, hela föreskriften om qvarstad blifva endast ett tomt ord. Huru skulle man t. ex. förfara, derest rättegång i tryckfrihetsmål anhängiggjordes, i fall ett boktryckeri är beläget på så långt afstånd från stad som t. ex. 8 à 10 mil? Huru skall process lämpligen fortgå på så långt afstånd från orten, der förseelsen skett, och huru skall man kunna anordna jury, då ju det huvudsakliga skälet för jury i tryckfrihetsmål är, att den skall bedöma målets beskaffenhet efter den på platsen gängse allmänna opinionen? Om nu boktryckeriet t. ex. ligger i Nedre Kalix och rättegången skall föras i Luleå, måtte väl detta medföra ett högst besynnerligt uppfyllande af juryns bestämelse.

*Utsträckning
af rättigheten
att anlägga
boktryckeri.
(Forts.)*

Jag fortsätter min vördsamma hemställan om afslag.

Herr Berg, Gustaf Axel: Utskottets ordförande töredrog uys en del af den motivering, som i denna fråga återfinnes uti den till 1887 års Riksdag framlagda kongl. propositionen. Jag skall emellertid bedja att få anmärka, att denna motivering alls icke afsåg ett förslag, endast omfattande en eller annan af tryckfrihetsförordningens bestämmelser, utan att den hörde till en motivering, som omfattade frågan om en omarbetning af hela vår tryckfrihetslag. Jag anhåller vidare att få komplettera herr Bergii återgifvande af denna motivering med hvad dåvarande justitieministern, statsrådet von Steyern, yttrade angående en revision af tryckfrihetsförordningen: »till en revision af tryckfrihetslagstiftningen finnas äfven andra skäl. I fråga om straff för tryckfrihetsbrott, om villkoren för idkande af bottryckerirörelse och bokhandel, om åtalsrätt och rätt att belägga tryckt skrift med qvarstad, om juryns sammansättning och reglerna för dess verksamhet samt om rättegången i öfrigt i tryckfrihetsmål, äfvensom om villkoren för spridning här i riket af utländska skrifter och om ansvar för dylika skrifers innehåll lemnar lagen rum för allvarsamma anmärkningar. Dess uppställning är synnerligen oredig. Ämnena förekomma blandade om hvarandra på ett sätt, som gör uppfattningen svår och tillämpningen i hög grad osäker och vacklande. Sjelfva språket afviker på ett ingalunda lyckligt sätt från de öfriga grundlagarnas och från det i lagstiftningen i allmänhet vedertagna. Det är ej möjligt att i en sådan lag omarbета något eller några af huvudpartierna utan att omskrifva hela lagen».

Det är ju för öfrigt, såsom det redan blifvit antydt, den vanliga gången vid allt lagstiftningsarbete, hvilket afser en större lag, att man utarbetar och framlägger ett helt lagförslag, samt att, först om och då detta förslag icke kan föras igenom, man öfvergår till partiella reformer. Om nu detta är en regel i allmänhet, så är det, på sätt nyssnämnde justitieminister anmärkte, särskildt i fråga om denna lag en alldeles speciel anledning att så förfara.

Den ärade talaren på stockholmsbanken framstälde så grava anmärkningar mot förslaget, att jag förestälde mig, att han skulle sluta med att yrka rent afslag. Han yrkade emellertid återremiss. För min del anser jag sådant icke kunna tjena till någonting, utan vidblifver

Utsträckning af rättigheten att anlägga boktryckeri. (Forts.) min reservation. Slutligen och då vid förra årets riksdag kammaren med den stora majoriteten af 71 mot 27 röster afslog enahanda förslag som det nu föreliggande, hemställer jag, hvilka nya förhållanden kunna hafva sedan dess inträffat af den beskaffenhet, att de skulle kunna föranleda Första Kammaren att nu besluta i motsatt rigtning.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed afslutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels att utskottets hemställan skulle afslås, och dels att utlåtandet skulle visas åter till utskottet.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagits afslag å utskottets hemställan uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 60.

Om inköp af byggnadstomt för riksbankens afdelningskontor i Örebro. Föredrogs å nyo bankoutslottets den 15 och 17 i denna månad bordlagda memorial n:o 9, angående inköp af en byggnadstomt för riksbankens afdelningskontor i Örebro.

Herr Stridsberg: Då jag reserverat mig mot utskottets hemställan, skall jag be att få säga några ord.

Jag antager, att flertalet af kammarens ledamöter till följd af den massa betänkannden, som de senaste dagarne utdelats, ej haft tid att läsa igenom vår reservation, och skall därför be att få läsa upp den. Den lyder så:

»Sedan fullmäktige i riksbanken i sitt år 1893 afgifna yttrande öfver då väckta motioner om nya afdelningskontor af riksbanken förordat anordnande under år 1894 af ett dylikt kontor i *Mariestad*, hemstälde bankoutslottet i utlåtande den 20 mars 1893 (n:o 8) om inrättande under nämnda år af ett kontor i *Örebro*, samt anförde till stöd härför särskildt, att, enligt hvad hos utskottet anmälts, »en lämplig och för ett riksbankskontor särskildt afpassad banklokal kan få inom en central del af *Örebro* för riksbankens räkning förhyras, och

att med temligen stor visshet kan antagas, att riksbanken ej, i brist på tjenlig sådan, kan, såsom på andra platser, nödgas i nämnda stad uppföra egen bankbyggnad.

Om inköp af byggnadstomt för riksbankens afdelningskontor i Örebro.

(Forts.)

Detta yttrande, som grundade sig på upplysningar från kompetent håll och stöddes på företedda planritningar af den åsyftade lokalen, synes hafva till rättigheten styrkts deraf, att just ifrågavarande lokal blef på tillstyrkan af kontorsstyrelsen åt det nya afdelningskontoret förhyrd. Den är belägen i Örebro sparbanks nya stenhus och är mot en årlig hyra af 1,875 kronor förhyrd för en tid af 4 $\frac{3}{4}$ år, eller från och med den 1 januari 1894 till den 1 oktober 1898, dock med rätt för riksbanken att, i fall begäran derom framställes senast den 30 september 1897, behålla lokalen i ytterligare fem år mot samma hyresbelopp.

Äfven om vi, lika med bankoutskottets majoritet, skulle kunna frånse utskottets så nyligen som år 1893 gjorda uttalande om den nuvarande lokalens lämplighet för ett riksbankskontor, hvilket uttalande, oss veterligen, icke på något håll inom Riksdagen motsades, finna vi dock, i likhet med hvad reservanten bland bankofullmäktige uttalat, det pris, som fordrats för den s. k. Östlundska tomten vara allt för högt, i det att detsamma för den i det närmaste obebyggda tomten skulle uppgå till 5 kronor 78 öre per kvadratfot eller nära 6 kronor, hvilket måste anses öfverdrifvet, särskildt då i betraktande tages, att lämpliga byggnadstomter kunnat under de senare åren förvärfvas åt kontoren i Hernösand, Jönköping och Karlstad till pris, som icke i något fall öferskridit, knappast ens uppgått till tredjedelen af hvad för Örebrotomten fordras.

Lika med samma reservant anse vi äfven, att kontorsstyrelsen icke ävägbragt öfvertygande utredning derom, att icke lämplig lokal skulle kunna anskaffas till rimligare pris än det, som skulle komma att drabba riksbanken genom köp och bebyggande af den Östlundska tomten.

Kostnaden för sjelfva husbyggnaden kan antagas icke komma att understiga hvad kontorens i Hernösand och Karlstad hus kostat, eller cirka 55,000 kronor, hvadan hela byggnaden i Örebro med tomt skulle kosta 105,000 kronor. Sex procent ränta härå är 6,300 kronor, som bör beräknas för erhållande af skälig hyra och medel till skatter, brandstodsafgifter m. m., men detta belopp, som icke är för högt beräknadt, måste vi anse allt för orimligt drygt och omöjligt att af den dyrbara byggnaden erhålla.

Vi få derjemte fästa uppmärksamheten derå, att, om Riksdagen på förhand bestämmer ett visst belopp, som får betalas för någon tomt i Örebro, utsigtarna att under detta belopp kunna förvärfva en sådan väsentligt förringas, hvartill kommer, att, äfven om utskottets förslag bifalles och sålunda den Östlundska tomten inköpes till det allt för höga pris, som för densamma bestämts, frågan om en ny lokal åt riksbankskontoret derigenom icke i någon mån påskyndas, då bebyggandet af tomten i allt fall icke kan ske, förrän 1897 års Riksdag derom fattat beslut.

Af dessa skäl hafva vi inom utskottet yrkat, att förslaget om inköp af den s. k. Östlundska tomten icke skulle för närvarande, och då nöj-

Om inköp af byggnadstomt för riksbankens afdelningskontor i Örebro. (Forts.)

aktig utredning saknas, föranleda till någon utskottets hemställan hos Riksdagen.»

Härtill skulle jag vilja nämna, att vi af handlingarna i utskottet ej kunnat erfaras, om en så enkel praktisk åtgärd vidtagits, som att bankstyrelsen förfrågat sig hos någon husegare vid en väl belägen gata, exempelvis Drottninggatan. Om en sådan framställning gjorts till husegare, för att för riksbankens räkning få ett kontor inredt, är jag säker om, att många husegare finnas, som med tacksamhet skulle tagit riksbanken till hyresgäst för en hyra, som kunnat bjudas och som antagligen skulle bli mindre än hälften af räntan på inköpssumma för tomt och kostnaden för ett eget hus.

På dessa nu framhållna skäl anhåller jag om afslag å utskottets förslag.

Herr Törneblad: Det torde vara temligen klart, att, om riksbankens afdelningskontor skola utveckla sig så, som Riksdagen i allmänhet synes hafva önskat och förutsatt, Riksdagen också bör vara angelägen om att uppfylla de vilkor, som därför erfordras, äfven om det för en eller annan gång skulle svida i kassan. I allmänhet hafva tomter till kontorslokaler erhållits för mycket billigt pris. Men om man hittills lyckats — särskildt beträffande flera af de sist byggda afdelningskontoren — att få tomt för ovanligt billigt pris, är dermed icke sagdt, att detta lyckas alltid. Det är icke sagdt, att, därför att det skett i den ena staden, det lyckas i den andra. Ty förhållandena äro betydligt olika. Att förhållandena äro betydligt olika inses också bäst deraf, att det ej fins något af riksbankens mindre kontor, som på en så kort tid utvidgats så mycket och företett en sig alltjemt stegrande rörelse som örebrokontoret — ett ytterligare bevis derpå, att, då frågan om kontorets förläggande var före år 1893, de personer, som yrkade på Örebro framför någon annan stad, hade rätt i sin uppfattning. Jag tror dock icke, att denna uppfattning så synnerligen mycket påverkades af hvad som då anfördes, att lämplig lokal redan funnes. Men redan vid undersökningen af denna lokal befans den vara förenad med vissa olägenheter, och dessa hafva framträdt allt starkare i samma mån kontorets rörelse stegrats. För öfrigt är den omständigheten, att sparbanken är inrymd i samma lokal, då den uppträder som en gifven konkurrent i vissa fall, ej synnerligen förmånlig. Jag kan således ej tillmäta någon vigt åt det skäl, som här anförts, att man vid kontorets inrättande i bankoutskottet framförde den uppgiften, att det skulle finnas en fullt lämplig lokal. Det visar sig ofta, att en lokal kan vara tillfredsställande för ett eller par år, men det är därför icke sagdt, att den kan vara det för en längre tid, i synnerhet om kontorets utveckling blir större, än man väntat. Och detta är ett glädjande tecken, som snarare borde föranleda Riksdagen att för ett kontor, som lemnar så stor vinst, ej motsätta sig de anspråk, som i det afseendet framställas, såvida de icke äro oskäligen. Nu säges, att priset är högt. Ja, det är mycket, som är dyrt här i världen, och vill man hafva det bra, kan det bli dyrare på det ena stället än på det andra. Men den ifrågavarande tomten är synnerligen väl belägen, och redan läget är så beskaffadt, att det borde kunna tillföra eller åtminstone bibehålla

en ganska stor rörelse åt banken — en rörelse större, än kanske någon annan tomt i staden skulle kunna garantera. Jag kan således ej alls finna, att den stora kostnaden bör vara så afskräckande, i synnerhet som de beräkningar, reservanternas uppgjort, äro långt ifrån att vara i allo tillfredsställande. De hafva sagt, att byggnaden med tomt skulle gå till 105,000 kronor. Nu anser jag det ej otroligt, att det skulle gå till denna summa; det är tvärtom mycket sannolikt. Men jag vill dock nämna, att enligt intyg, som i bankoutskottet företetts, grunden är så god, att i det afseendet på byggnadskostnaden kan besparas 10—12,000 kronor, hvilket man ej kan beräkna, om huset skulle byggas på annan grund i Örebro, än der denna tomt ligger, nemligen på sandåsen. Af byggnaden skulle, är det sagdt, tagas åtskilliga hyror, för att det utgifna beloppet skulle rätt kunna förräntas. Men det är icke alls något hinder för, tvärtom är det önskligt, att huset bygges så, att det blir tre våningar högt, och då kan man ju inreda banklokalen på nedre bottnen och hyra ut de båda öfre våningarna till ganska afsevärda pris — då huset ligger så centralt väl — vare sig till kontor en trappa upp eller bostäder en och två trappor upp. Men om också icke hyror skulle bli tillräckligt stora, så skola vi komma i håg, att utgiften göres för en gång, under det att fördelarne af att hafva tomten och huset kvarstå i all eller åtminstone en längre framtid, om man tager till, så att lokalen räcker. Men till slut säga reservanternas — och det är tydligen meningen att dermed taga kammaren riktigt väl — att frågan ej påskyndas genom bifall till utskottets hemställan, ty den kommer igen till 1897 års riksdag, emedan bankofullmäktige ej kunna bygga, utan att frågan derom först afgöres af en kommande Riksdag. Det är fullkomligt sant, och just det, att byggandet och inköpet af tomt för ett riksbankskontor måste underställas Riksdagen fördyrar ganska ofta lokalen, derför att saken måste afgöras just på de fyra riksdagsmånaderna. Anbud, som möjligen kunna lemnas mellan riksdagarna och icke kunna stå öppna en längre tid, kunna nemligen ej begagnas. Det är ock patagligt, att den offentlighet, våra förhandlingar hafva, gör, att lokalanskaffandet ej blir billigare, utan snarare dyrare för banken. Men låt vara detta! Hvad som är gifvet är, att denna tomt ej står att få för det nu uppgifna priset, om det ej beslutes vid denna riksdag att antaga detsamma, och det är denna möjlighet, som man afskär sig genom att säga nej. Det kan ju tänkas, att man kan på annat håll få tomt, men kontorets styrelse har på uppmaning af fullmäktige hört sig för och tagit frågan i öfvervägande ganska länge. Den kom dock till det resultat, att denna tomt är den förmånligaste, och det har då varit dess pligt att framlägga frågan i tid, så att det ej blefve omöjligt att få tomten. Det har varit bankofullmäktiges pligt att framlägga frågan för bankoutskottet och dess pligt att framlägga den för Riksdagen. Om nu anbudet afslås och köpet omöjliggöres, hvem bär då ansvaret för att denna affär går om intet? Jo, det är Riksdagen, som, oaktadt alla myndigheter, som haft ärendets förberedande handläggning om hand, tillstyrkt saken, likväl af en mer eller mindre subjektiv uppfattning eller stämning rörande det höga priset afslagit den och således lagt ett hinder i vägen för

Om inköp af byggnadstomt för riksbankens afdelningskontor i Örebro.

(Forts.)

Om inköp af kontorets ändamålsenliga utveckling. Jag tror icke, att kammaren vill åtaga sig detta ansvar, och tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

byggnadstomt
för riksban-
kens afdel-
ningskontor
i Örebro.

(Forts.)

Herr Almström: Då jag inom bankofullmäktige afgifvit min reservation vid det sammanträde, då deras beslut i denna fråga fattades, ber jag att få angifva de skäl, som förmådde mig dertill. Jag ansåg nemligen, att det var olämpligt att under nuvarande tid, då prisen på tomter och sjelfva byggnadskostnaderna äro uppjagade, inlåta sig på en sådan affär som denna, synnerligen som jag ansåg det pris, som begärdes, eller 5 kronor 78 öre per kvadratfot, vara alldeles för högt, jemfördt med tomtpriisen i hufvudstaden. Då dertill kommer, att man för så kort tid sedan som år 1893 förklarar den lägenhet i Örebro, der kontoret varit förlagdt, vara fullt tillfredsställande, ansåg jag, att med beslutet kunde anstå. Fortfarande är jag af den åsigten, att ingen fara förefinnes, om man ännu dröjer härmed, och för min del är jag fullt beredd att bära min anpart af det stora ansvar, som den föregående talaren förespåde skola falla på Riksdagen genom ett beslut i den rigtning, reservanterna föreslagit. Jag är nemligen fullt öfvertygad derom, att i fall denna tomt ej står till buds nästa år, fins det inom ifrågavarande samhälle tillräckligt många andra lika goda lokaler, som kunna användas för samma ändamål, och till och med lokaler, der lika förmånliga grundförhållanden som dem, hvilka här framhållits såsom en särskildt stor fördel, kunna vara att påräkna. Jag instämmer därför i reservationen.

Herr von Ehrenheim: Då Riksdagen under de senare åren med ständigt växande beredvillighet gått till mötes önskningarna att erhålla afdelningskontor för riksbanken, och detta visst icke endast för att tillfredsställa orterna, utan för att derigenom öka riksbankens verksamhet och den nytta, som den medför för landet, innebär detta tillvägagående, efter min uppfattning, en ovilkorlig skyldighet att ej utrusta dessa kontor för knappt. De komma i sådant fall att föra en tynande verksamhet, ej att göra den nytta, som med dem är afsedd, och ej heller att gifva den ränta på de åt dem anförtrödda fonder, som man med skäl kan önska och bör påräkna. Ett af momenten är, att bankkontoret har ett godt läge, valdt så, att det ligger bekvämt för de besökande, och att det är rymligt, så att en hvar kan der bli väl betjenad. Det är från denna synpunkt, jag anser det vara synnerligen viktigt att icke försumma ett tillfälle att erhålla en passande och lämplig tomt för ett nytt bankhus i Örebro, och det så mycket mera som detta kontor mer än något annat af de på sista tiden anlagda visat en mycket stark tendens till utveckling. Att hämma detta genom en besparing på några tusen kronor för byggnadstomten, det skulle, enligt min åsigt, vara ett stort misstag. Jag anhåller för min del om bifall till utskottets förslag.

Herr Larsson: Jag har icke reserverat mig mot det slut, hvartill utskottet kommit, emedan utskottet på mitt förslag ändrade klämman så, att det icke bestämdes absolut, att just den s. k. Östlundska tomten

skulle inköpas, utan att man till fullmäktiges disposition skulle ställa medel att inköpa lämplig tomt. Den föregående behandlingen af denna fråga är verkligen sådan, att man ej kan fullt lita på de uppgifter, man förut fått från Örebro. Man har här talat om att det blef en så stor öfverraskning, att rörelsen i Örebro blifvit så stor. Tvärtom, det var väl ingen öfverraskning alls, ty det var ju den väntade stora rörelsen, som framhölls och gjorde, att Örebro togs framför andra städer, som voro i fråga att erhålla ett afdelningskontor. Ett ytterligare skäl uppgafs äfven, nemligen att det fans en mycket centralt belägen och lämplig lokal att få. Nu säger man, att denna plats icke är central alls. Hvad vill det säga? Har man väl ändrat staden så mycket, att det, som var centralt 1893, icke är det längre nu? Vidare säger man, att lokalen är oändamålsenlig. Men om man genomläser diskussionen i denna fråga vid 1893 års riksdag, finner man, att i Andra Kammaren uppträdde, bland andra, en gammal örebrobo, som icke hade så litet inflytande på sin tid — han var dock ej riksdagsman för Örebro — och han sade, att han varmt förordade Örebro, och sedan yttrade han: »såsom i betänkandet anförts, har Örebro den speciella förmånen, att der finnes att hyra en lämplig och för ett riksbankskontor särskildt afpassad banklokal. Denna är byggd efter anvisningar, lemnade af bankofullmäktige, samt inredd och ordnad på ett utmärkt sätt för ifrågavarande ändamål.» Det var gifvet, att hans ord i detta fall vägde mycket i Andra Kammaren, när han kunde försäkra något sådant till stöd för bankoutskottets då framlagda förslag. En utskottsledamot framhöll ungefär detsamma. Nu har jag intet emot den nya platsen, men den synes mig liksom reservanterna orimligt dyr. Frågan är ej heller af styrelsen affärmessigt handhafd. Den har gått till väga så, att först har den gått och sett på en plats och bestämt sig för den, och den har styrelsen stått och stirrat på oupphörligt, och därför har ej heller egaren velat jemka på priset, utan hållit det orimligt högt. Jag vet visst, att det inom utskottet upplysts, hurusom en riksdagsman för Örebro lemnat alla möjliga och, snart sagdt, omöjliga upplysningar om kontorets olämplighet. Men jag vet verkligen ej, hvem man skall sätta tro till i afseende på lokalkännedom, den föregående eller den nuvarande riksdagsmannen. Den förra sade, att lokalen var god, den andre säger, att den är dålig. Hvarför jag begärde ordet, var för att fästa uppmärksamheten derpå, att åtminstone icke fullmäktige måtte förse sig på den här platsen och betrakta den såsom den enda möjliga i Örebro, som bör köpas till hvad pris som helst; ty det skulle kunna hända, att man efter noggrannare undersökning kunde få lämplig plats för billigare pris. Jag har endast velat säga dessa ord, men har intet annat yrkande att göra än bifall till utskottets förslag.

Herr Svedelius: Jag anser det vara min skyldighet att meddela kammaren den uppfattning, jag bildat mig i föreliggande fråga efter att hafva på platsen försökt taga reda på dess detaljer.

Hvad först beträffar den nuvarande lokalen, behöfs ej något synnerligen långvarigt besök der för att finna, hurusom dess utrymme på intet sätt motsvarar rörelsens utveckling och huru nödvändigt det är,

Om inköp af byggnadstomt för riksbankens afdelningskontor i Örebro.
(Forts.)

Om inköp af att en förändring i det hänseendet vidtages, då utan tvifvel bankens byggnadstomt verksamhet och utveckling hämmas genom denna ytterligt olämpliga lokal. I detta hänseende har jag ej heller hört af motståndarne några för riksbankens afdelningskontor i Örebro. invändningar göras, och jag tror därför, att den saken nästan kan anses så godt som afgjord, att en annan lokal är nödvändig. Angående (Forts.) den ifrågasatta tomten kan jag ej annat än vitsorda, att den utan allt tvifvel är den mest välbelägna tomtplats, som i staden kan tänkas stå till buds, när det är fråga om att uppföra en ny bankbyggnad. Här har framkastats möjligheten att genom förfrågan hos enskilda personer kunna åstadkomma inredning af något gammalt hus till lämplig banklokal. Det är naturligtvis en sak, hvarom jag icke kan yttra mig, ty man kan ju säga, att det fins många hus, som äro så väl belägna, att en banklokal skulle kunna der med fördel, hvad läget beträffar, inredas. Huru vida sådana stå till buds, känner jag ej, och har ingen särskild anledning att tro, det förhållandet så är. Den föreliggande tomten är, som sagdt, synnerligen väl belägen, om det ock väl kan hända, att det kunde finnas någon tomt vid Stora Torget med nästan lika godt läge. En sådan tomt är äfven, efter hvad som meddelats mig, erbjuden till ett pris af 40,000 kronor, och den är till och med något större. Men enligt min åsigt och med känedom om de lokala förhållandena på platsen blefve det dock dyrare att der uppföra en banklokal, emedan grunden alls ej är lämplig, hvaremot grunden på den ifrågasatta tomten är den bästa, som kan påräknas i staden — åtminstone så vidt det i allmänhet är känt, utan att göra ytterligare djupgående undersökningar i aflägsnare delar af staden. Att priset är dyrt, d. v. s. att summan är hög, kan icke förnekas, men å andra sidan är jag i tillfälle att upplysa, att egaren ej kan anses hafva begärt något oskäligt pris, då han under de nuvarande förhållandena icke behöfver vidtaga några kostsamma åtgärder och ej vidare bebyggt tomten än dels med en i betänkandet omtalad mindre byggnad på gården och dels med små butiker eller skjul, som lemna en relativt betydande hyra. Afkastningen af dessa lokaler, sådana de nu befinna sig, är så stor, att den från egarens synpunkt fullt betingar det pris, han begär. Och huru det än är, bör väl en dylik varas värde bedömas icke så mycket efter hvad man vill betala därför, utan efter hvad den afkastar. Ett särskildt skäl, hvarför tomter i Örebro proportionsvis äro dyrare än i många andra landsortsstäder, är det, att staden är stadd i mycket stark tillväxt. Folkmängden har den sista tiden ökat med omkring 1,000 personer årligen, och anledning är att tro, det tillväxten skall fortgå. Byggnadsverksamheten är därför högst betydlig, och till följd deraf äro äfven väl belägna tomtplatser eftersökta.

Sammanlägger man alla dessa omständigheter, den ena med den andra, så, och då jag ej kan annat än till fullo instämma i hvad bankstyrelsen uttalat om rörelsens stora utveckling och utsigten till dess fortgång i samma utsträckning, kan jag ej annat än tillstyrka bifall till det föreliggande förslaget, fullkomligt öfvertygad om, att pennin-garne blifva väl använda.

Herr Stridsberg: Just det skäl, som den föregående talaren framdrog rörande tomtens värde, är för mig ett skäl, hvarför jag mot-

satt mig denna tomts inköp. Skall man draga fram det såsom exempel, att en tomt genom ovanliga förhållanden kommit i ett högt pris? Detta kan väl ej vara en mätare på tomtvärdena i en stad. Hvarför just hålla sig fast vid denna och ej söka att få någon billigare? Det är ett af de skäl, hvarför jag motsatt mig utskottets beslut. Sedan har det sagts, att lokalen är alldeles olämplig. Jag har dock hört af en person, som arbetat i lokalen såsom tjensteman, att det ej är så farligt med den saken, som här målats ut från flera håll. Jag yrkar fortfarande afslag på utskottets förslag.

Om inköp af byggnadstomt för riksbankens afdelningskontor i Örebro.
(Forts.)

Herr Ekdahl: Såsom min medreservant äfven anfört, skall den nu begagnade lokalen, efter de upplysningar, jag erhållit från fullt trovärdiga personer, vara fullkomligt lämplig till detta ändamål ännu i många år, äfven om rörelsen ökas. Det påstås, att den till och med är betydligt bekvämare än mången banklokal här i Stockholm. De klagomål, som anförts, anser jag vara obefogade, och hvad läget beträffar, hafva samma personer förklarat, att det kan anses vara alldeles lika godt, der den nu är förlagd, som der det är fråga om att lägga den. Det beror egentligen icke på det mera bekväma läget, om personer komma att mera anlita banken, utan på det sätt, banken skötes. För öfrigt har det under ärendets behandling i utskottet framhållits — hvilket väl ock är riktigt — att, när nu bankkontor skola anläggas i alla rikets provinsstäder, man försöker på samma gång få en lägenhet, som är tillräckligt stor för att der bygga äfven åt posten och telegrafan, så att staten får sina egna hus på ett ställe. Kostnaderna skulle derigenom kunna mycket nedbringas. Denna tomt lär emellertid ej vara tillräcklig för uppförande af hus för alla dessa lokaler; och då är det väl orimligt att nu köpa så dyrt — dyrare, än hvad staten på sista tiden sålt välbelägna tomter på Östermalm här i hufvudstaden, och detta i en mindre stad i landsorten! Detta har varit anledningen för mig att afgifva denna reservation. Om nu Riksdagen beslutar att köpa denna tomt för detta höga pris, blir naturligtvis följden den, att, när man för samma behof skall köpa tomt i andra städer, egarne komma att på samma sätt hugga till så orimliga pris som här skett, och anser jag det vara mera än dubbelt mot hvad en sådan tomt bör betinga. — Representanten på stockholmsbanken, som är ledamot af bankofullmäktige, har uppgifvit, att reservanterna kommit med origtiga siffror. Vi hafva uppgifvit, att tomten skulle kosta 50,000 kronor; det är hvad fullmäktige sjelfva begärt. Vidare att huset skulle kosta 55,000 kronor, hvilket är det belopp, som Riksdagen anslagit till bankhuset i Karlstad, men jag skulle vilja bedja herr bankofullmäktigen upplysa, huruvida det kommit till stånd för 55,000 kronor. Jag befarar, att det kostat betydligt mera och att huset i Örebro ej heller kommer att gå för 55,000 kronor. Således, om vi uppgifvit origtiga siffror, hafva vi uppgifvit dem för låga och icke för höga. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Törneblad: Jag skall icke mycket förlänga diskussionen, utan vill blott meddela, att om uppförande af huset i Karlstad är entreprenadkontrakt afslutadt just på den uppgifna summan, och man

Om inköp af byggnadstomt för riksbankens afdelningskontor i Örebro. (Forts.)

behöfver således ej vara orolig för att byggnaden kommer att gå öfver anslaget dertill. Och hvad beträffar inrymmandet af posten och telegrafan i bankhuset i Örebro, har man nog tänkt derpå, men posten är bunden vid sin nuvarande lokal för 9 år, tror jag, och telegrafan för ännu längre tid. Jag anser därför icke, att det är skäl att nu tänka på det allt för mycket. Jag har icke sagt, att det var en öfverraskning, att detta kontor utvecklat sig så, som skett, men väl att det skett så fort, som fallet varit, och *det* har orsakat, att lokalen redan nu blifvit för trång.

Jag vågar vidare hemställa, om kammaren verkligen hellre vill lyssna till hörsagor, som blifvit meddelade enskilda medlemmar i bankoutskottet, än gifva akt på den förberedande behandlingen af kontorsstyrelsens, bankofullmäktige och bankoutskottet. För min del anser jag, att kammaren kan mera tro på den senare.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jemlikt derunder förekomma yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förvarande memorial hemställt samt vidare på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 15 och 17 innevarande april bordlagda memorial n:o 10, angående ändring i instruktionen för Riksdagens revisorer vid riksbankens afdelningskontor i orterna, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedan nämnda, denna dag aflemnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående beviljande af statsbidrag för ny reglering af viss del af Mariestad i följd af den staden år 1895 öfvergångna brand, och

2:o) angående anslag till beredande åt lappar inom Jukkasjärvi och Enontekis socknar af Norrbottens län af eftergift i viss dem åliggande ersättningskyldighet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kongl. Maj:ts under sammanträdet aflemnade nådiga proposition till Riksdagen, angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Vidare hemstälde herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande på aftonen, måtte få nedtagas.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Kammaren åtskildes kl. 4,32 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Måndagen den 20 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Upplästes ett från kammarens sekreterare inkommet läkarebetyg, så lydande:

Att kanslirådet A. von Krusenstjerna på grund af tarmlidande är under den närmaste tiden hindrad att sin tjenst förrätta, intygas härmed.
Stockholm den 20 april 1896.

Aug. Berlin,
förste provisiulläkare.

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets memorial:

n:o 22, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande åtskilliga punkter af utskottets betänkande n:o 21, angående vissa ännu oafgjorda delar af tullbevillningen, och

n:o 23, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 4 punkten af utskottets betänkande n:o 19 angående allmänna bevillningen.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 18 i denna månad bordlagda memorial n:o 39, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande riksstatens fjerde hufvudtitel.

Punkterna 1—3.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 5—7.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 18 innevarande april bordlagda memorial n:o 40, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor, rörande anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2 och 3.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 18 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 62.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 27, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om ändrad lydelse af § 25 i förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2,49 e. m.

In fidem

Aug. Alströmer.

Tisdagen den 21 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 14 i denna månad.

Vid föredragning af bevillningsutskottets nedannämnda, nästlidne dag bordlagda memorial:

n:o 22, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande åtskilliga punkter i utskottets betänkande n:o 21, angående vissa ännu oafgjorda delar af tullbevillningen, samt

n:o 23, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut, rörande 4 punkten af utskottets betänkande n:o 19, angående allmänna bevillningen, godkände kammaren de i dessa memorial föreslagna voteringspropositioner.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2,45 e. m.

In fidem

Aug. Alströmer.

Onsdagen den 22 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 15 i denna månad.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af bankoutskottet i dess memorial n:o 8 föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som, i enlighet med bankoutskottets af Andra Kammaren gillade förslag, vill, att af riksbankens vinst för år 1895 ett belopp af 2,000,000 kronor öfverlemnas till statsverket samt återstoden, 1,026,425 kronor 69 öre, för riksbanken bibehålles, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, beslutit, att af riksbankens vinst för år 1895 ett belopp af 2,700,000 kronor öfverlemnas till statsverket samt återstoden, 326,425 kronor 69 öre, för riksbanken bibehålles.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 16;

Nej — 133.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollutdrag, n:o 231, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 162 ja och 64 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 178 ja och 197 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 38, punkten 1, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Kongl. Maj:ts framställning i ämnet på det sätt bifalles, att anslaget till flottans öfningar, nu 670,000 kronor, höjes med 80,000 kronor till 750,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts framställning i ämnet på det sätt bifallits, att anslaget till flottans öfningar, nu 670,000 kronor, höjts med 50,000 kronor till 720,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 116;

Nej — 32.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 232, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 29 ja och 195 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 145 ja och 227 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nejpropositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 38, punkten 2, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen för anskaffning af ny fartygsmateriel beviljar ett belopp af 11,780,000 kronor och deraf på extra stat för år 1897 anvisar 5,440,000 kronor, äfvensom att herr af Buréns motion om anskaffande af medel till krigsfartyg skall anses härigenom besvarad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen dels för anskaffning af ny fartygsmateriel beviljat ett belopp af 5,000,000 kronor och deraf på extra stat för år 1897 anvisat 2,500,000 kronor, dels ock ej bifallit herr af Buréns nämnda motion, i hvad den afser lån för anskaffning af fartygsmateriel.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 141;

Nej — 8.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag,

n:o 233, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 66 ja och 160 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 207 ja och 168 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelser med ja-propositionen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 38, punkten 3, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning på det sätt bifalles, att Riksdagen, till förrådshus för bomullskrut m. m. i Karlskrona, på extra stat för år 1897 anvisar 45,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har frågan om anvisande af extra anslag till förrådshus för bomullskrut m. m. i Karlskrona af Riksdagen afslagits.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 111;

Nej — 37.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 234, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 23 ja och 192 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 134 ja och 229 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 39, punkten 1, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att anslaget till inqvarteringskostnader skall i riksstaten såsom förslagsanslag uppföras till belopp af 167,435 kronor, äfvensom att vid den af Riksdagen godkända nya staten för intendenturcorpsen fogas följande anmärkning:

Intendenturcorpsens fast anställda personal, med undantag af *dels* den vid fördelningsintendenturerna placerade personalen, *dels ock* de vid den icke garnisonerade armén placerade regementsintendenter, förvaltare och vaktmästare, åtnjuter inqvarteringsersättning enligt grad eller deremot svarande naturaförmån efter de för sådan ersättning fastställda grunder.

— Till intendenturcorpsen af statsmedel utgående inqvarteringsersättning bestrides från anslaget till »inqvarteringskostnader»;

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att anslaget till inqvarteringskostnader skall i riksstaten såsom förslagsanslag uppföras till belopp af 165,970 kronor, äfvensom att vid den af Riksdagen godkända nya stat för intendenturcorpsen skall fogas följande anmärkning:

Ann. Från anslaget till inqvarteringskostnader utgår inqvarteringsersättning till:

1 generalintendent (Stockholm) med.....	kr. 1,125: —
1 fältintendent af 1:a klassen ¹⁾ (Stockholm) med.....	» 825: —
1 » » 2:a » ¹⁾ (») med.....	» 600: —
4 intendent ²⁾ (Stockholm) à 337,50 kronor med.....	» 1,350: —
1 intendent (Göteborg) med.....	» 305: 63
5 intendent ³⁾ (landsorten) à 165 kronor med.....	» 825: —
2 » ⁴⁾ (») à 135 kronor med.....	» 270: —

¹⁾ Tjenstgörande vid intendenturcorpsens hufvudstation och i arméförvaltningens intendentsdepartement.

²⁾ Deraf 2 vid intendenturcorpsens hufvudstation, 1 i arméförvaltningens intendentsdepartement och 1 vid Svea trångbataljon.

³⁾ Deraf 1 vid hvar och ett af Norrlands, 2:a Svea och 2:a Göta artilleriregementen samt 1 vid en hvar af de två nya trångbataljonerna.

⁴⁾ Deraf 1 vid Kronprinsens husarregemente och 1 vid Vendes artilleriregemente.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 111;

Nej — 36.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollutdrag, n:o 235, som upplästes och hvaraf inhentades, att omröstningen derstädes utfallit med 28 ja och 196 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 139 ja och 232 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 39, punkten 2, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att anslaget till arméns byggnader och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens öfningar och materiel skall uppföras i riksstaten såsom reservationsanslag till belopp af 440,282 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att anslaget till arméns byggnader och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens öfningar och materiel skall uppföras såsom reservationsanslag till belopp af 405,282 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 111;

Nej — 37.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 236, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 17 ja och 207 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 128 ja och 244 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 39, punkten 3, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen för fortsatt anskaffning af nya eldhandvapen åt armén beviljar 4,479,000 kronor samt deraf på extra stat för år 1897 anvisar 2,086,250 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen för fortsatt anskaffning af nya eldhandvapen åt armén beviljat 4,479,000 kronor och deraf på extra stat för år 1897 anvisat 860,250 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 133;

Nej — 16.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 237, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes

utfallit med 38 ja och 188 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 171 ja och 204 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nejpropositionen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 39, punkten 5, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen för anskaffning af mobiliseringsammunition till eldhandvapnen åt armén på extra stat för år 1897 anvisar 715,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen för anskaffning af mobiliseringsammunition till eldhandvapnen åt armén på extra stat för år 1897 anvisat 600,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 133;

Nej — 26.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 238, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 24 ja och 200 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 147 ja och 226 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nejpropositionen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 39, punkten 6, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen till befästningsarbeten jemte bestyckning och försänkningar vid Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning beviljar 1,940,400 kronor och deraf på extra stat för år 1897 anvisar 976,500 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen till försänkningar vid Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning på extra stat för 1897 anvisat 100,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 131;

Nej — 18.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 239, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 62 ja och 163 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 193 ja och 181 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anstäldes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 39, punkten 7, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen till anskaffning af intendenturutröstning åt armén beviljar 2,027,800 kronor och deraf på extra stat för år 1897 anvisar 609,400 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, till anskaffning af materiel för fyra flyttande sjukhus, på extra stat för år 1897 anvisat 136,980 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 124;

Nej — 24.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 240, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 26 ja och 196 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 150 ja och 220 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Herr talmannen yttrade, att han, efter öfverenskommelse med herr talmannen i Andra Kammaren, finge föreslå, att något uppehåll nu måtte göras i förhandlingarna och att nästa omröstning skulle företagas kl. 2,15.

Detta förslag antogs.

Anstäldes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 40, punkten 2, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att den med lektorsbefattningen i byggnadskonst, beskrifvande och praktisk geometri jemte linear- och croquisritning vid tekniska elementarskolan i Borås förenade lönen höjes från 2,500 kronor till 3,000 kronor och att för detta ändamål det ordinarie anslaget till de tekniska läroverken ökas med 500 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke af Riksdagen bifallits.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 120;

Nej — 22.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra kammaren, ankom derifrån ett protokollutdrag, n:o 241, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 93 ja och 124 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 213 ja och 146 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 40, punkten 3, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att det för naturhistoriska riksmuseets entomologiska afdelning bestämda anslag till materiel, till inköp af sällsynta föremål och till vetenskapligt biträde vid samlingarnas ordnande höjes från sitt nuvarande belopp, 1,400 kronor, med 800 kronor till 2,200 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts förevarande framställning af Riksdagen på det sätt bifallits, att det för naturhistoriska riksmuseets entomologiska afdelning bestämda anslag till materiel, till inköp af sällsynta föremål och till vetenskapligt biträde vid samlingarnas ordnande höjts från sitt nuvarande belopp, 1,400 kronor, med 600 kronor till 2,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 123;

Nej — 23.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 242, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 84 ja och 132 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 207 ja och 155 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anstäldes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 40, punkten 5, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen, till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften »Acta mathematica», på extra stat för år 1897 anvisar 4,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har anslaget för ifrågavarande ändamål bestämts till 3,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 46;

Nej — 96.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 243, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 102 ja och 120 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 148 ja och 216 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anstäldes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af bevillningsutskottet i dess memorial n:o 22, punkten 1, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill,

a) att tullsatsen för sälläder och bindsulläder skall höjas till 40 öre per kilogram; samt

b) att tullsatsen för hudar och skinn, ej hänförliga till pelsverk, beredda, andra slag, skall höjas till 65 öre per kilogram, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit:

a) att tullsatsen för sulläder och bindsulläder skall bibehållas vid 24 öre per kilogram; samt

b) att tullsatsen för hudar och skinn, ej hänförliga till pelsverk, beredda, andra slag, jemväl skall bibehållas vid nu gällande belopp, eller 47 öre per kilogram.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 113;

Nej — 35.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 244, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 72 ja och 151 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 185 ja och 186 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af bevillningsutskottet i dess memorial n:o 22, punkten 2, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att tullsatsen å jäst, alla slag, skall bibehållas vid 25 öre per kilogram, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit, att tullsatsen å ifrågakvarande artikel skall sänkas till 20 öre per kilogram.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 105;

Nej — 38.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 245, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 77 ja och 147 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 182 ja och 185 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af bevillningsutskottet i dess memorial n:o 22, punkten 3, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att, tullsatsen å tack- och barlastjern samt skrot skall bibehållas vid 80 öre per 100 kilogram, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit, att ifrågavarande artiklar skola vara tullfria.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 108;

Nej — 40.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 246, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 75 ja och 146 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 183 ja och 186 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af bevillningsutskottet i dess memorial n:o 22, punkten 4, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att tullsatserna för ifrågavarande varuslag skola bibehållas oförändrade, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit följande förändrade lydelse af tulltaxans bestämmelser rörande samma varuslag:

Metaller och ej specificerade arbeten deraf: Kronor.

C) *Jern* och *Stål*:

gjutna balkar, eldstadsroster, hällar, lod
och vigrter 1 kilogram — 0: 01,

spisar, ugnar, kaminer, kolonner, lyktstolpar, staket, gravårdar samt gjutna, icke med emalj eller annan yt- betäckning försedda grytor, pannor, mortlar, krubbor och afloppstrattar	1 kilogram — 0: 02,	Kronor.
bord, soffor, stolar, fotskrapor, spott- lådor, port- och dörrfyllningar, lykt- armar, press- och strykjern samt gjutna, med emalj eller annan yt- betäckning försedda grytor, pannor, mortlar, krubbor och afloppstrattar	1 kilogram — 0: 08,	
kopiepressar, eldredskaps- och paraply- ställ, blomsterställningar, trädgårds- urnor, kaffe- och köttqvarnar, frukt- skalnings- och andra dylika för hus- hållsbehof afsedda maskiner	1 kilogram — 0: 15.	

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 110;

Nej — 35.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 247, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 80 ja och 143 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 190 ja och 178 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen:

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af bevillningsutskottet i dess memorial n:o 22, punkten 5, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att tullsatsen för skodon, ej specificerade, andra slag, skall höjas till 2 kronor per kilogram, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit, att tullen för ifrågavarande artikel skall bibehållas vid nu gällande belopp, en krona per kilogram.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 105;

Nej — 40.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 248, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 71 ja och 151 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 176 ja och 191 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af bevillningsutskottet i dess memorial n:o 23 föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att 65 § 3 mom. i gällande förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst skall erhålla följande förändrade lydelse:

»Till bestridande af kostnaderna för blanketter till taxeringslängder, till ersättning åt ordförandena i bevillningsberedningarne för deras arbete med sjelfva beredningen, till arfvoden åt kronans ombud och för protokollföringen samt andra anteckningar under taxerings- och pröfningsnämndernas sammankomster äfvensom till vedergällning för det i samband med taxeringsförrättningarne för öfrigt lemnade biträde af personer, som icke ega att vid samma förrättningar beräkna traktementsersättning, må af Stockholms stads pröfningsnämnd användas och disponeras ett belopp, som svarar emot högst två procent af samma stads efter denna förordning utgående hela bevillingssumma för året; gällande — — — — — utbetalas», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit, att samma författningsrum skall erhålla följande förändrade lydelse:

»Till bestridande af kostnaderna för blanketter till taxeringslängder, till ersättning åt ordförandena i bevillningsberedningarne för deras arbete med sjelfva beredningen, till arfvoden åt kronans ombud och för protokollföringen samt andra anteckningar under taxerings- och pröfningsnämndernas sammankomster äfvensom till vedergällning för det i samband med taxeringsförrättningarne för öfrigt lemnade biträde af personer, som icke ega att vid samma förrättningar beräkna traktementsersättning, må af Stockholms stads pröfningsnämnd användas och disponeras ett belopp, som svarar emot högst en och en half procent af samma stads efter denna förordning utgående hela bevillingssumma för året; gällande — — — — — utbetalas.»

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 37;

Nej — 100.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 249, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 32 ja och 175 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 69 ja och 275 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 25, angående tillägg till kongl. förordningen angående förbud för barn att nattetid idka viss försäljning m. m. den 10 juli 1891, och

n:o 26, angående föreskrifter i syfte att vid slag af hemdjur minsta möjliga lidande måtte tillfogas djuren.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 28, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående disposition af ett jordområde i Djekneytteroten i Avesta socken af Kopparbergs län,

n:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående disposition af länsmansbostället $\frac{1}{4}$ mantal Galtabäck n:o 1 Fösingsgård i Kronobergs län,

n:o 30, angående ersättning till länsmannen N. M. H. Sunding för mistad åklagareandel,

n:o 31, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående disposition af förra hospitalslägenheten »en tomt vid Säbygatan i Landskrona»,

n:o 32, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af jord till tvångsarbetsanstalten å Svartsjö,

n:o 33, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Hallsbergs stationssamhälle af ett jordområde från förra militiebostället Berg n:o 1 i Örebro län,

n:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra komministersbostället i Äls församling af Kopparbergs län,

n:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till tomt för skolhus af ett område i Tierps södra häradsallmanning i Upsala län, samt

n:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af viss del af kronans rätt till danaarf efter snickaren Per Gustaf Riléu.

Aumäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 9, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen, äfvensom i anledning af väckt motion om ändringar i samma grundlagsparagrafer med undantag af § 111 regeringsformen, och

n:o 10, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 72 och 73 riksdagsordningen, samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 41, i anledning af Riksdagens år 1895 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1894,

n:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Jemtlands fältjägarregementets mötesplats af mark, tillhörig f. d. militiebostället Kungsgården n:o 1 i Jemtlands län,

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af ett område från Eskilstuna kungsladugård i Södermanlands län till plats för skolhus, och

n:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från indragna militiebostället Underslös i Göteborgs och Bohus län.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 4,37 e. m.

In fidem

Aug. Alströmer.

Fredagen den 24 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 17 i denna månad.

Anmälles och bordlades:

sammansatta stats-, banko- och lagutskottets memorial n:o 4, angående ersättning åt utskottets sekreterare, samt

bevillningsutskottets memorial n:o 24, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande utskottets memorial n:o 18 angående afgörandet af frågan om tillämpning redan under innevarande år af de förhöjda tullsatserna å fläsk.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 22 innevarande april bordlagda utlåtanden n:is 9 och 10 äfvensom statsutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 41—44.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 37, till Konungen, angående åtgärder för beredande af lämplig uppfostran åt minderåriga förbrytare samt vanartade och i sedligt afseende försummade barn.

Upplästes och godkändes sammansatta stats-, banko- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 38, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 21 angående ett tillägg till lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som under dagen bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Herr Rudebeck erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr grefve och talman! Jag tillåter mig vördsamt hemställa, att konstitutionsutskottets utlåtande n:o 9 uppföres främst bland andra gången bordlagda ärenden på föredragningslistan till det plenum, som inträffar onsdagen den 29 i denna månad.

Denna hemställan bifölls.

Kammaren åtskildes kl. 2,43 e. m.

In fidem

Aug. Alströmer.
